זון אויפגאנג — 4.46
זון אונטערגאנג — 8.03

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

דאס אידישע וואָרט

THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער:
ווינטיק, קיל

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 20, No. 95. Winnipeg, Tuesday May 13, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג

דינסטאג טו׳ אייר, תר״ץ.

אנטי-אידישע עקסצעסן בושעזוען אין רומעניע

ראט פון פעלקער ליגע וועט אויפנעמען ארץ-ישראל פראגע

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

זשענעוואַ, מאי 13 (איטא). — דער ראט פון דער פעלקער ליגע האט אויף דער נעכטיקער פרימארגנדיקער זיצונג באשלאסן, אויף דער בקשה פונ׳ם בריטישן אויסערן מיניסטער הענדערסאן, איינצושליסן די פאלעסטינער פראגע אינ׳ם סדר־היום. צו נעבן דער בריטישער רעגירונג די געלעגענהייט צו אנאנסירן די נעמען פון די מיטגלידער פון דער קאמיסיע אויסצופארשן די כותלי־מערבי פראגע.

—(::)—

וועגרעוויל נעמט אויף ערשטן סי. פּי. אר. צוג אין שטעטל

עדמאנטאן, מאי 13. — די נייע צווייג ליניע פון דער סי. פּי. אר. אין מערב קאנאדע, וואס איז לעצטנס אויפגעבויט געווארן פון ווילינגראן צו וועגרעוויל, אל־בערטא, א מהלך פון 25 מייל, איז שבת אפיציעל דערקלערט געווארן פאר דערעפענט, מיט דעם אנקום פון דער ערשטער אפיציעלער פאסאזשירן־באן צו דער נייער איינזנבאן סטאנציע אין וועגרעוויל.

א רעגלמעסיקע איינזנבאן באדינונג אויף דער ליניע, דרום פון ווילינגראן, וואס וועט זיין פארבונדן מיט עדמאנטאן, וועט זיך אנפאנגען אין א וואך ארום.

הונדערטער איינוואוינער האבן אפגעווארט ארום דער פלאטפארמע די ערשטע סי. פּי. אר. באן אין שטעטל.

פראגע פון סאָציאליסטישע פראָ־פאָלעסטינע קאָמיטעטן פאַרהאַנדלט ביי צווייטן אינטערנאַציאָנאַל

אדלער איז מיט דער מיינונג, אז אזעלכע קאָמיטעטן קאָנען ניט געגרינדעט ווערן, באָטש יעדער סאָציאַליסט קאָן אַליין באַטייליקן זיך אין פאַלעסטינער אַרבעט

(ספּעציעלע טעלעגראַמאַס צו "דאָס אידישע וואָרט" פון "איטאַ")

בערלין, מאי 13 (איטא). — צו איז א סאציאליסטישער פרא־פאלעסטינער קאמיטעט דערלויבבאר, איז דיסקוטירט געווארן אויף דער זיצונג פון דער עקזעקוטיווע פון צווייטן אינטערנאציאנאל, וועלכע איז געעפנט געווארן דאָ נעכטן נאָכמיטאָג.

פרידריך אדלער האט אנגעצייכנט זיין שטאנדפונקט, לויט וועלכן די פאלעסטינער טעטיקייט איז די פערזענלאכע זאך פון יעדן איינציקן סאציאליסט. ער איז אבער מיט דער מיינונג, אז מען קאן ניט דערלויבן אזא ארגאניזאציע נאָם זאל טראגן דעם סאציאליסטישן נאמען.

קאפלאנסקי האט ביי דער זיצונג אנטוויקלט די ציוניסטיש־סאציאליסטישע אידעען, פארזעענדיק די העבאטע לעצטן אונטן. א רעזאלוציע וועגן דעם ענין וועט וואַרשיינלאך אנגענומען ווערן.

אדלער האט שוין איין מאל אויפגעהויבן די פראגע אויף דער לעצטער זיצונג אין צוריק, אין פארבינדונג מיט דער פראגע פון דער ליגע פאר׳ן ארבעטנדיקן ארץ־ישראל, ווען יארבלום האט פארלאנגט מען זאל געבן א געלעגענהייט די פועלי־ציון צו אינפארמירן די מיטגלידער וועגן די אקטיווטעטן און ציל׳ן פונ׳ם פועלי־ציוניזם, איידער די פראגע ווערט דעבאטירט.

—(::)—

אין קווינס טעאטער

מארגן, מיטוואך אונט, פירט אויף די נייע קווינס טעאטער טרופע אויפ׳ן אל־נעמיינעם פארלאנג יעקב קאהען־בער־לינס דערפאלג, "דער טאנץ צום טויט".

"דער טאנץ צום טויט" איז פון יעקב קאהען־בערלין געשפילט געווארן אין ווי־ניפעג ווען ער האט צום ערשטן מאל גאסטראלירט דא אין שטאט.

איצט, צו זיין דריטן באזוך אין ווי־ניפעג, וועט ער אויף דעם אלגעמיינעם פארלאנג ווידער אויפפירן די דאזיקע דראמע און עס איז צו דערוואַרטן אז א גרויסער עולם וועט קומען זעען די דאָ־זיקע דראמע געשפילט פון דעם גאנצן אנסאמבל.

לעצטן פרייטאג און שבת אוונט צו זייער ערשטער אויפפירונג, איז דער טע־אטער געווען געפאקט, און דער עולם איז געווען העכסט צופרידן מיט דער פאר־שטעלונג. דער עולם איז געבעטן צו גע־דייקען אז די פארשטעלונגען פאנגען זיך אן פונקט 8.30 נ. מ.

צוויי אידישע סטאָרס באַגנב׳עט נעכטן

די סענטראל דראג סטאר, עדמאנטאן סטריט און נאטר־דיים עווע., איז איינגע־בראכן געווארן נעכטן פרי, און סחורה אויף פון דריי ביז פיר הונדערט דאלאר, און ארום $50 אין מזומן איז ארויסגע־גנב׳עט געווארן. דזשאזעף ווייל׳דער, איי־נענטימער, איז אויפגעוועקט געווארן פון דער פאליציי, וועלכע האט אים ארויסגע־רופן אנטדעקנדיק די גנבה.

איינבראכנדיק זיך דורך א פענסטער אין דעם הינטערשטן טייל פון דער סטאר, זיינען גנבים אריין אין ליאנס ליימיטער (לעאן טעסלערס), קליידונג סטאר, 449 פארטעדזש עווע., נעכטן פארטאג, און האבן דארטן ארויסגע׳גנב׳עט קליידער אויף איבער $400.

אידן צעלויפן זיך פון דערפער. — אַרעסטירטע כוליגאַנעס ווערן באַלד באַפרייט, — אידן געדאַלטן אונטער אַרעסט

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

בוקארעסט, מאי 13 (איטא). — מיליי־טערישע אפטיילונגען פאטרולירן די גאנצן פון יאסי, נאכדעם ווי א גרופּע קוויסטי־שע סטודענטן האבן אטאקירט אידישע פארבייגייער אין פארבינדונג מיט דער פייערונג פונ׳ם רומענישן נאציאנאלן יום־טוב דעם 10טן מאי. דער פאליציי איז געלונגען צו ארעסטירן בלויז איינעם פון די כוליגאנעס, א געוויסן לידעצעאנו, וועל־כער איז אבער צלייך באפרייט געווארן.

א אידישע דעלעגאציע, אנגעפירט פונ׳ם אונ׳ווערסיטעט פּראפעסאר באטקעס, האט אריינגעגעבן א פּראטעסט צום יוסטיץ מי־ניסטער קעגן דער באהאנדלונג פון די ארעסטירטע אידן פון טרינופרומאס, ארעסטירט פאר פארטייזיק זיך קעגן אן אטאקע פון קוויסטן, פאדערנדיק זייער באפרייונג.

פון באלטיק, בעסאראביע, ווערט באַ־ריכטעט, אז א געשלעג איז דארט אויסגע־בראכן, ווען די קוויסטן האבן געפּרוּווט אפנעמען דעם ווייס־בלויען פלאג געטראגן פון שילער פון דער אידישער גימנאזיע, וואס־האבן זיך באטייליקט אין א פּאראַ־לבבור דעם 10טן מאי. כאטש איין קוויסט איז ארעסטירט געווארן, איז ער אבער באלד באפרייט געווארן.

טשערנאָוויץ, מאי 13 (איטא). — הונ׳ דערטער אידישע פליכטלינגען זיינען אנ־געקומען קיין דארן, בוקאָווינע, אנטלויפנ־דיק פון די אנטיסעמיטישע אטאקעס וואס בושעווען אין א צאל דערפער און שטעט־לאך, באזונדערס אין דישנאָוו און בארשא געגנטן, אין מארמאראש. די פליכטלינגען האבן זיך געזעען מיט סענאטאר עבנער, פּאדערנדיק שוץ. עבנער האט טעלעגראַ־פירט צום פּרעמיער און צום אינערן מי־ניסטער, מען זאל אננעמען מיטלעך קעגן די כוליגאנעס. דערווייל אבער גייען ר־אטאקעס אָן.

אַנב - אורחא

פון מארס

ווען פארטייאישקייט ווערט א קללה

דר. זשיטלאָווסקי האט אנומלט פאר־גליכן די אידישע געזעלשאפטלאכקייט צום קענינ מידאס, — דעם לעגענדאַרישן גרי־כישן קענינ, וואס האט אויסגעווירקט ביי די געטער, אז אלץ וואס ער נעמט אריין אין האנט זאל פארוואנדלט ווערן אין גאלד.

גאלד פאר זיך אליין איז טאקע א ברכה, ווען אבער דאס שטיקל ברויט און ביסל וואסער וואס מען טראגט צו צום מויל ווערט אויך פארוואנדלט אין גאלד, דאן קעג מען שוין אפזאגן וידוי און באשטעלן די חברה־קדישא.

רעליגיע איז ריינע גאלד, ווען זי איז א פראגע צווישן דעם מענשן און זיין אייר־גענעם געוויסן, ביי אונז ווערט אבער אלץ פארוואנדלט אין רעליגיע, — אונזער נא־ציאנאליזם, אונזער סאציאליזם, אונזער אידיזיזם, אונזער העבריאיזם און א. וו., — איינגהארציקער פאנאטישער רעליגיע, דער רעליגיע פון די טארקווימאראס. דאס איז שוין א גרויסע קללה, וואס שטעלט אין סכנה אונזער נאנצע עקזיס־טענץ.

אלע קירכלאכע רעליגיעס, ווי באקאנט; צייכענען אן רעוולאציעס, וועלכע בינדן דעם מענשן אויף טריט און שריט, סיי אין זיין געזעלשאפטלאכן; און סיי אין זיין פּריוואטן לעבן. זיי בינדן אים סיי פיזיש, און סיי נייסטיק, — זיי בינדן זיין געדאנק, ניט דערלויבנדיק אים קיין פרייע מיינונג. די קירך, הייסט עס, טראכט שוין פאר אירע אנהייננער.

אונזערע פארטיי פּראגראמען בינדן דעם מענשן פונקט אויף דעם זעלבן אופן. זיי פארוואנדלען זיך אין קירכן.

אונזערע פארטיי מענשן האבן א פאר־טיקע מיינונג וועגן אלע דערשיינונגען אינ׳ם געזעלשאפטלאכן לעבן, וואס ווערט דיקטירט בלויז פון איין זאך: "אין דאס גוט פאר אונזערע פארטיי צוועקן, ערער ניט".

דער בולט׳סטער באוויז איז אפשר די באציאונג פון די קאמוניסטן צו די ארץ־ישראל געשעענישן לעצטן אונטסט. די "קירך" האט נאר געדארפט אפ׳פסק׳ענען אז ס׳איז אין אירע אינטערעסן צו שטי־צען די אראבער, און באלד זיינען די אר־דען פארוואנדלט געווארן אין פּאגראם־שטשיקעס, און באלד האט מען שוין צו־געשטעלט די נויטיקע ידיעות, וועגן "טוי־זענטער דערמאָרדעטע אראבער" . . .

* * *

אונזערע פארטיי מענשן האבן איבער־געריסן מיט רעליגיע פון זייערע מאטעס, אבע ראנשטאס דעם האבן זיי זיך געשא־פען נייע קירכן, און אין זייער פאנאטיזם און אומטאלעראנץ טרעפן זיי ווייט אי־בער די טאטעס.

דער פארטיי קאמף אויף דער אידישער נאס האט אנגענומען די עקלאהאסטע פארמען. ער באשטייט ניט אין א פריי־ען אויסטויש פון מיינונגען, נאר אין בל־בולים און זלזולים, אין די מיאוס׳טע זיר־לערייען, אין שקרים און — אין מעסער שטעכענישן.

צו דערשלאגן דעם קעגנער, איז די הייפט אויפגאבע פון אונזערע פאליטישע פארטייען. פאר דעם צוועק שטעלט מען זיך ניט אפ פאר קיין מיטל, ווי מיאוס ער זאל ניט זיין.

און גלייכצייטיק מאכט מען נאך דעם איינדרוק, אז די פארטייאישקייט איז עפעס א הייליקייט, און זי איז דער־פאר מע תמצית פונ׳ם לעבן, און דער וואס שטייט אויסער איר, איז ניט ווערט וואס די ערד טראגט אים . . .

* * *

דער קולטור טוער האט ניט קיין פרע־טענזיעס אויף צו לייזן אלע פּראבלעמען פון דער מענשהייט.

דער מוזיקער וואס שאפט מוזיקאלישע ווערטן פאר דער מענשהייט, באטראכט זיך ניט ווי דער משיח און דערלייזער פון דער וועלט.

דער גרויסער וויסנשאפטסמאן, דער גאון פון אונזער דור, איינשטיין, לאזט זיך פירן אין ציוניזם פון אנדערע, וואס ווייס מער וועגן דעם.

דער פארטיי מענש אונזערער אבער מוז אויסוואקסן אומעגן, וואו מען פארוויס אים ניט. אויף אלץ אין דער וועלט מוז ער זיך פּאפרופן, און צו אלץ טרעט ער צו מיט זיין פארטיקער פארטייאישער מאס.

נו, וועגן א רעוואלוציע איז דאך אפ־גערעדט, — דאס איז דאך זיין געביט, אבער ער מוז אויך זאגן זיין פארטייאי־שע מיינונג וועגן קונסט, ליטעראטור, קינדער דערציאונג, קולטור טעטיקייט, און א. וו.

ער איז ווי יענער ליטוואק, וואס נעמט זיך אן אפילו אן אם צו ווערן . . .

* * *

וואס וואלט עס, למשל, די פועלי־ציון אונזערע געווארט, אז עס גרינדעט זיך א קולטור־געזעלשאפט?

זיי אליין האבן דאך ניט די כחות און די מיטלען אפצוגעבן זיך מיט דער ארי־בעט. אמווייניקסטנס 90 פּראצענט פון זייער ענערגיע גיבן זיי אפ אויף געלט זאמלונגען פאר ארץ־ישראל.

מילא, איצט ווייסן מיר שוין, אז די קולטור געזעלשאפט איז א״אידישסטר־שע מאכערייקע״, א "נייע פארטיי" און א. ו.ה.

אבער ווען זי האט זיך געהאלטן ביים גרינדן, האט מען דאך עס נאך ניט גע־וואוסט, און דאן האט מען איינגעלאדן אויף די פועלי־ציון צו קומען און העלפן זי פארמירן, און זיי האבן געקאנט קעמ־פען, אז זי זאל "דאס" ניט ווערן . . .

אבער די פועלי־ציון האבן באלד גאר צעשטיקט צירקולארן צו זייערע פאראיינען מיט דער וואַרנונג: "היט זיך פאר דער

(שלוס אויף לעצטער זייט)

ראט פון פעלקער ליגע וועט אויפנעמען ארץ־ישראל פראגע

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

זשענעוואַ, מאי 13 (איטא). — דער ראט פון דער פעלקער ליגע האט אויף דער נעכטיקער פרימארגנדיקער זיצונג באַ־שלאסן, אויף דער בקשה פונ׳ם בריטישן אויסערן מיניסטער הענדערסאן, איינצו־שליסן די פאלעסטינער פראגע אינ׳ם סדר־היום. צו נעבן דער בריטישער רעגירונג די געלעגענהייט צו אנאנסירן די נעמען פון די מיטגלידער פון דער קאמיסיע אויסצו־פארשן די כותלי־מערבי פראגע.

—(::)—

וועגרעוויל נעמט אויף ערשטן סי. פּי. אר. צוג אין שטעטל

עדמאנטאן, מאי 13. — די נייע צווייג ליניע פון דער סי. פּי. אר. אין מערב קאנאדע, וואס איז לעצטנס אויפגעבויט געווארן פון ווילינגראן צו וועגרעוויל, אל־בערטא, א מהלך פון 25 מייל, איז שבת אפיציעל דערקלערט געווארן פאר דערע־פענט, מיט דעם אנקום פון דער ערשטער אפיציעלער פאסאזשירן־באן צו דער נייע־ער איינזנבאן סטאנציע אין וועגרעוויל.

א רעגלמעסיקע איינזנבאן באדינונג אויף דער ליניע, דרום פון ווילינגראן, וואס וועט זיין פארבונדן מיט עדמאנ־טאן, וועט זיך אנפאנגען אין א וואך ארום.

הונדערטער איינוואוינער האבן אפגע־ווארט ארום דער פלאטפארמע די ערשטע סי. פּי. אר. באן אין שטעטל.

אנקומענדיקע אידישע אימיגראנטן

די פאלגנדיקע אידישע אימיגראנטן פאר דער וועסט קומען אן מיט דער באל־טיק־אמעריקע שיף "קאסטיושקא" (זיי ווערן דערוואַרטעט אין האליפאקס ארום מאי 17טן, און אין ווינניפעג — מאי 21טן):

שטירענשטיס פאמיליע, צו סעם שטע־רען, קאפמאן פאמיליע, צו ס. קאפמאן; לעאן ראט, צו ראזע ראט; יצחק גרובער, צו מרס. נ. גרובער; יאנקל קאפיק, צו מיס פרומע קאפיק; העלען אייזען, צו מ. גאלדבערג; איציק פרימאק, צו מיס שרה פרימאק; רחל זאיץ, צו מרס. ס. קלאפ־מאן;

דאבע מייסטער, צו מיס נ. מייסטער; מארים מעגדלמאן, צו מיס מ. מעגדלמאן; דבורה מיטלמאן, צו סי. מיטלמאן; אשר ווייגשטיין, צו ס. ווייגשטיין; חיים שר־חט, צו אידל שוחט; חיה־טעל פרישמאן, צו סי. גאלשמאן; ראזע פייט, צו א. ספּערלינג; חוה זעלמאן, צו נ. שטערן; פערל ביקאוויצקי, צו נ. דיינער; לייב ברוק, צו מיס אסתר גלאסער; רעגינא נאלרשטיין, צו מ. מארגעל.

—(::)—

אַרייכט אַז שאַלפּור איז אין די הענט פון אינדישע רעוואָלוציאָנערן

לאנדאן, מאי 13. — לויט א דעפעשע צו דער "דיילי מייל" פון באמבעי, געפינט זיך די נאנצע שטאט שאלאפור אין די הענט פון די ראיאטערס, און די סוחרים האבן מורא צו עפענען זייערע געשעפטן, זיי זאלן ניט צעפלינדערט ווערן.

א באטאליאן סאלדאטן פון פונא, ווערט בארייכטעט, איז אהין אפגעשיקט געווארן אויף דער בקשה פון דער לאקאלער רעג־רונג.

ווערזשוואור בען, סעקרעטאר פאר אינ־דיע, האט אין הויז דערקלערט, אז האר־זשי, אינדישער פירער ביי דער אפגאניס־טאנישער גרעניץ, איז באמבארירט גע־

ווארן פון עראפּלאנען, נאכדעם ווי ער האט זיך אפגעזאגט פון פאלגן דעם ברי־טישן באפעל צו פארלאזן די פּאזיציע וואס ער האט פארנומען 20 מייל פון פעשאוואר.

לארד אירווין, וויצע קעניג פון אינדיע האט געלאזט וויסן קיין לאנדאן, אז די נאנצע מוסולמאנישע באפעלקערונג פון אינדיע האט זיך אפגעזאגט פון צושטיין צו נאנדיס קאמפּיין, אז אויף דער אפגא־נער גרעניץ איז בכלל רואיק, אז דער זאלץ קאמפּיין איז אויפגעגעבן געווארן אין א סך פּראווינצן, אז בלויז די הינדוס אין גרעסערע שטעט פירן נאך אן דעם קאמ־פּיין און אז די ארבעטער בכלל זיינען גע־בליבן אומבאווירקט.

ציטונג פאָדערט אויף דייטשן צו באַקעמפן פריקס תפלה קעגן אידן

בערלין, מאי 13 (איטא). — די "פראנק־פורטער צייטונג" אפעלירט צו דעם גע־וויסן פונ׳ם דעמאקראטישן דייטשלאנ־ניס צו דערלויבן די "פאראומריניקונג פון זייער גייסט" מיט קולטוס מיניסטער פריקס תפילה קעגן אידן, איינגעפירט פון אים אין די טורינגישע שולן.

די קינדער, זאגט די צייטונג, ווערן אונ־טערריכט אין זייער סאמע ערשטער לעק־ציע אין רעליגיע, אז נאָם האט גענעבן דעם אידישן פאלק די הייליק שריפטן; גע־שריבן פון א אידן, און אז דעם דערליי־זערס מוטער איז געווען א אידישע. באלד אבער הייסט מען זיי זאגן א תפלה פון האס צו אידן. דער דאָזיקער ווידערשפּרוך פארניפּטעט די נשמות פון די קינדער.

די צייטונג זאגט ווייטער, אז די צענט־ראלע רעגירונג טאר ניט דערלאזן, אז די אידן וואס לעבן און שטארבן פאר דייטש־לאנד זאלן אויף אזא שענדלאכן אופן באַ־ליידיקט ווערן.

מאַטאַריסט טויטעט קינד און אַנטלויפט איבערלאָנדיק פאַרבלוטיקטן קער־פּערל אין בלאָטע

סעמועל מארקוס, פיר יאר און צען מאנאטן אלט, זון פון וויליאם מארקוס, 13 איינסלי קאורט, דארטשעסטער עווע־ניו, איז נעכטן ביי׳טאג מאמענטאל דער׳־הרג׳עט געווארן ווען ער איז אומגעגאנגען פון געווארן פון אן אוטאמאביל, אדער פון א טראם, אויף קאָרידאָן עווענוי און אייב־סלי סטריט.

דער דרייווער מיט זיין מאלך־המות־אוטאמאביל איז אנטלאפן, איבערלאזנ־דיק דעם טויטן קערפּערל אויף דער גאס. אויף וויפיל עס איז באקאנט צו דער פּאליציי, האט בלויז איין עדות צוגעזע־ען דעם אומגליקס־פאל, דאס איז געווען א קליינער אינגל.

דאס קינד איז געלעגן טויט אין א לוזשע וואסער ארום פינף מינוט צייט, ביז א פרוי וועלכע איז פארבייגעפאָרן אין אן אוטאמאביל האט אים באמערקט. זי

(שלוס אויף לעצטער זייט)

פאַראייניקטער ציון קאַמפּיין געעפנט אין מאָנטרעאַל מיט באַנקעט לכבוד א. דזש. פּרימאַן

מאנטרעאל, מאי 12. — אונטער דער פארזיצערשאפט פון ה. ל. סורקעס, אויפ׳ן באנקעט אראנזירט פונ׳ם אָרדן "הבו־נים" לכבוד א. דזש. פרימאן, איז נעכטן אין מאונט ראיאל האטעל געעפנט געווא־רען דער פאראייניקטער ציון קאמפּיין. צווישן די רעדנער זיינען געווען א. דזש. פרימאן, לואיס פיטש און ראבי קאלין.

די סומע פון 30 טויזנט דאלאר איז פאראנטפערט געווארן פון די הבונים מיט־גלידער אליין.

א. דזש. פרימאן האט צווישן אנדערע געזאגט: "וואס מיר ווילן, איז א פּלאץ אונטער גאט׳ס זון, וואו מיר זאלן קאר־נען באוועגן די אידן וואס ווילן פירן אן עכט אידישן לעבן. מיר מוזן באווייזן אונזער אמת׳ן באראקטער ניט מיט ווערטער, נאר מיט קרבנות. איך בין איבער־צייגט, אז די צוקונפט פון אונזער באַ־וועגונג איז א ליכטיקע. די ניט־ציוניסטן נעמען זייער ארבעט ערנסט. ניט ענ־לאנד קאן אפזאגן זיך פון דער באלפור דעקלאראציע, און ניט די אנדערע מלוכות. איר, טער, וועט זיך אין דעם באמפּיין באנעמען מיט שטערונגען, אבער מיר, אידן, זיינען געווייזט צו אנטוישונגען און קעמפן אמבעסטן מיט די רוקנס צום וואנט".

פיטש האט מיט גליענדיקע ווערטער געלויכט מר. פרימאן׳ס איבערגעגעבענע ארבעט פאר׳ן ציוניזם, און ער האט גע־זאגט: "מיר, אידן, האבן ניט קיין אור־זאך פאר פעסימיזם. מיר דארפן זיין צו־פרידן, וואס מיר האבן אנגעהאלטן אונ־

רעכטס, אונטן, דזשייקאב סינגער, פילאדעלפיע, קאסירער.

פון די וויכטיקסטע אויפטוען פון דער קאנווענשאן איז געווען די אסנינרונג פון איין מיליאן מיט 600 טויזנט דאלאר פאר די געזעלשאפטלאכע טעטיקייטן פון דעם אָרדן פאר די קומענדיקע פינף יאר. דער נאמען פון דער ארגאניזאציע איז געענ־דערט געווארן פון "אינדעפּענדענט אָר־דער בני־ברית" צו בלויז "בני־ברית".

נעזעלשאפטלאכער קאלענדאר

דינסטאג, מאי 13

טיי פון ליידים אקז. פון מושב־זקנים ביי מרס. ליזאק 428 ענדערסאן עווע.

שפּאציר פון מוטער־פאראיין פון ת״ת צו דער קאקא־קאלא געביידע. 2 בייטאג.

פארזאמ. פון יוגנע פרויען סיסטערהוד ביי מרס. ד. גאלדסטיין, 177 באראוס עווע.

קוואדער ברידזש ביי ליידים פון מ. כ. קליניק, 8.30 אוו., אין י. מ. ה. א. זאל.

דר. פערלמאן: "עקס שטראל און זיין באריי־טונג", ביי מוטער פאראיין פון ארב. רינג שול, 8.30 אוו. אין פרייהייט טעמפּל.

מיטוואך, מאי 14

"ליינן־קרייז מוטער פאראיין פון פּריך שול, 2.30 נ.מ. ביי מרס. קצלער, 249 קאר לערזיש עווע.

באוועגלאכע בילדער איבער געזונטהייט ביי מוטער־פאראיין פון פּרידשול 8.30 אוונט, אין שול.

שוועסטער אוונט און וואלן פון באאמ־טע פון ליידים אקז. פון ת״ת. בארינט פון פּרעזידענטן, 8.30 אוונט, אין ת״ת.

שפּאציר פון דער פרויען אקז. פון מושב זקנים צו דער קאקא־קאלא געביידע. 2 נ.מ.

פארז. פון פּוע״צ פרויען קלוב ביי מרס. זענינ, 495 פּרינסעסס עווע, 8.30 אוו.

פארזאמ. פון בנות שלום, 8.30 אוונט, אין שטייטמאן האל.

דאָנערשטאָג, מאי 15

אנפאנג פונ׳ם יערלאכן דאלאר קאמפּיין פון די פּוע״צ פרויען קלובן.

פרייטאג, מאי 16

פארזאמ. פון צוויי 1 איר. קולט. נעז., אין פּרץ אינסט., 8.45 (פונקט) ביז 11 אוו.

שבת, מאי 17

מענער־אוונט ביי איד. נאצ. ארב. פארב. בר. 20 פון 9 נ.מ., אין פּרץ־אינסטיטוט.

זונטאָג, מאי 18

טיי פון פרויען לינת־הצדק ביי מרס. ס. פעלדמאן, 769 מעגנוס עווע. (קאר. אר־לינגטאן), 2.30 ביז 11 נ.מ.

"סילווער טי" פון מאקאריווער פרויען ביי מרס. וויינשטאק, 449 מעגנוס עווע.

אלגעמ. פארזאמ. פון חברה לינת הצדק אין נייער ת״ת, רום 1, דר. ב. וויקטאר איבער "נייע ציטן, נייע קראנקהייטן".

מאָנטאָג, מאי 19

שוועסטער־אוונט פון מוטער־פאראיין פון ת״ת, 8.30 אוונט, אין ת״ת.

זונטאָג, מאי 25

גראדואירונג פייערונג פון פּרידשול, אין דאמיניאן טעאטער, פונקט 3 נ.מ.

מזל טוב

א זון געבארן צו מר. און מרס. מ. שאר, 598 מאניטאבא עווענוי, מוטער און קינד ביי בעסטן צושטאנד אין סט. באניפייס האספּיטאל.

פאַראייניקטער ציון קאַמפּיין געעפנט אין מאָנטרעאַל מיט באַנקעט לכבוד א. דזש. פּרימאַן

מאנטרעאל, מאי 12. — אונטער דער זער פּאזיציע, ניט דערלויבנדיק קיין פאַ־ניק צו שטערן אונזערע פלענער״.

פאר׳ן באנקעט זיינען אינ׳ם אָרדער הבונים אינסטאלירט געווארן די פאלגנ־דיקע ערן־מיטגלידער: לייאן קאהען, ערן־וויצע־פּרעז. פון דער ציוניסטישער אָרג.; ה. דונקלמאן, טאראנטאָ, ערן־וויצ־פּרעז.; סעמועל הארט און דזש. לע־ווינסאן.

מאנטרעאל. — איבער 500 פרויען האַ־בען דאָ פאר שפּראָכן זייער מיטהילף צום באנקעט: "וואס מיר ווילן, איז א פּלאץ אמולונג לכבוד מרס. א. דזש. פרימאן, קאנאדער הדסה פּרעזידענטן. מרס. פרי־מאן האט אין איר רעדע באטאָנט די וויכטיקייט פון דער מיטהילף פון יעדער הדסה מיטגלידער. זי האט אנאנסירט, אז די הדסה קאנווענשאן דאס יאר וועט פאקומען אין אטאווא, סעפּט. 7טן.

300 טויזנט דאלאר איז דער ציל אוועקגעשטעלט דאס יאר פאר׳ן קאמפּיין אין קאנאדע.

—(::)—

שטעטל אין גאליציע אָפּגעברענט

לעמבערג, מאי 13 (איטא). — א שריפה האט פארניכטעט דאס שטעטל הארד־קאוו. די נאנצע אידישע באפעלקערונג איז פארבליבן אן א דאך איבער׳ן קאפּ. דער פייער האט געבושעוועט דורך דער נאכט.

אַמאַלגאַמייטעד קליידער אַרבעטער קאַנווענשאָן געעפנט אין טאָראָנטאָ

טאראנטאָ, מאי 13 (איטא). — די נייע־טע צוויי־יערלאכע קאנווענשאן פון די אמאלגאמייטעד קלאדינג ווארקערס איז דא געעפנט געווארן אין מעסי האל נעכטן אינגעדרפר, אין דער אנוועזנהייט פון פיר טויזנט מענשן.

לאזארוס מארקאוויץ, פאווארלטער פון דער טאראנטער "דזשאינט בארד", האט באגריסט די קאנווענשאן. דזשיימס סימפ־סאָן, קאנטראלער פון דער שטאט טאראנ־טאָ, האט באגריסט די קאנווענשאן אין נאמען פון דער שטאט.

דעפּ. דזש. ס. וואודסווארט, ארבעטער, פון וויניפעג, האט באגריסט די דעלעגאטן אין נאמען פון דער ארבעטער פארטיי, אין האט גערעדט וועגן דער וויכטיקייט פון אן ארבעטער פארטיי אין פאליטישן פעלד.

פּרעזידענט הילמאן און סעקרעטאר שלאסבערג האבן אין זייערע רעדעס דער־ציילט וועגן די גתיסע דערפאלגן פון דער יוניאן זינט דער לעצטער קאנווענשאן אין סינסינעטי, באזונדערס דעם זיג אין פיי־לאדעלפיע, וואו זיי האבן אריינגענומען נייע צען טויזנט מיטגלידער, און דעם דערפאלג אין מיילוואקי.

נאכמיטאג זיינען די דעלעגאטן און געסט ארויסגעפירט געווארן אויף א טור איבער דער שטאט, און אין אוונט איז לכבוד זיי דורכגעפירט געווארן א באנקעט און טאנץ.

אידישע עקסצעסן בושעזוען אין רומעניע

די אנפירנדיקע באאמטע פון דעם אָרדען בני־ברית, דערווייל אויף דער 13טער 5־יאָריקער קאָנווענשאָן, אין סינסינאטי אפריל דעם 30טן

אַנטלויפן פון אַנטיסעמיטישע אַטאַקעס

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

בוקארעסט, מאי 13 (איטא). — מיליי־טערישע אפטיילונגען פאטרולירן די גאנצן פון יאסי, נאכדעם ווי א גרופּע קוויסטי־שע סטודענטן האבן אטאקירט אידישע פארבייגייער אין פארבינדונג מיט דער פייערונג פונ׳ם רומענישן נאציאנאלן יום־טוב דעם 10טן מאי. דער פאליציי איז געלונגען צו ארעסטירן בלויז איינעם פון די כוליגאנעס, א געוויסן לידעצעאנו, וועל־כער איז אבער צלייך באפרייט געווארן.

א אידישע דעלעגאציע, אנגעפירט פונ׳ם אונ׳ווערסיטעט פּראפעסאר באטקעס, האט אריינגעגעבן א פּראטעסט צום יוסטיץ מי־ניסטער קעגן דער באהאנדלונג פון די ארעסטירטע אידן פון טרינופרומאס, ארעסטירט פאר פארטייזיק זיך קעגן אן אטאקע פון קוויסטן, פאדערנדיק זייער באפרייונג.

פון באלטיק, בעסאראביע, ווערט באַ־ריכטעט, אז א געשלעג איז דארט אויסגע־בראכן, ווען די קוויסטן האבן געפּרוּווט אפנעמען דעם ווייס־בלויען פלאג געטראגן פון שילער פון דער אידישער גימנאזיע, וואס־האבן זיך באטייליקט אין א פּאראַ־לבבור דעם 10טן מאי. כאטש איין קוויסט איז ארעסטירט געווארן, איז ער אבער באלד באפרייט געווארן.

טשערנאָוויץ, מאי 13 (איטא). — הונ׳ דערטער אידישע פליכטלינגען זיינען אנ־געקומען קיין דארן, בוקאָווינע, אנטלויפנ־דיק פון די אנטיסעמיטישע אטאקעס וואס בושעווען אין א צאל דערפער און שטעט־לאך, באזונדערס אין דישנאָוו און בארשא געגנטן, אין מארמאראש. די פליכטלינגען האבן זיך געזעען מיט סענאטאר עבנער, פּאדערנדיק שוץ. עבנער האט טעלעגראַ־פירט צום פּרעמיער און צום אינערן מי־ניסטער, מען זאל אננעמען מיטלעך קעגן די כוליגאנעס. דערווייל אבער גייען ר־אטאקעס אָן.

באַנקעט לכבוד אַרבעטער פאַרטיי אין טאָראָנטאָ

(שלוס פון ווייטער)

אמאלגאמייטעד קלאדינג ווארקערס אין דא געעפנט געווארן אין מעסי האל נעכטן אינגעדרפר, אין דער אנוועזנהייט פון פיר טויזנט מענשן.

לאזארוס מארקאוויץ, פאווארלטער פון דער טאראנטער "דזשאינט בארד", האט באגריסט די קאנווענשאן. דזשיימס סימפ־סאָן, קאנטראלער פון דער שטאט טאראנ־טאָ, האט באגריסט די קאנווענשאן אין נאמען פון דער שטאט.

דעפּ. דזש. ס. וואודסווארט, ארבעטער, פון וויניפעג, האט באגריסט די דעלעגאטן אין נאמען פון דער ארבעטער פארטיי, אין האט גערעדט וועגן דער וויכטיקייט פון אן ארבעטער פארטיי אין פאליטישן פעלד.

פּרעזידענט הילמאן און סעקרעטאר שלאסבערג האבן אין זייערע רעדעס דער־ציילט וועגן די גתיסע דערפאלגן פון דער יוניאן זינט דער לעצטער קאנווענשאן אין סינסינעטי, באזונדערס דעם זיג אין פיי־לאדעלפיע, וואו זיי האבן אריינגענומען נייע צען טויזנט מיטגלידער, און דעם דערפאלג אין מיילוואקי.

נאכמיטאג זיינען די דעלעגאטן און געסט ארויסגעפירט געווארן אויף א טור איבער דער שטאט, און אין אוונט איז לכבוד זיי דורכגעפירט געווארן א באנקעט און טאנץ.

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די אידן אין די קומענדיקע פעדעראלע וואלן

כאָטש דער דאטום פון די קומענדיקע פעדעראלע וואלן, אנאנסירט פון פרעמיער קינג אויף דעם זומער, איז נאָך ניט באשטימט געוואָרן, האָט זיך אָבער דער וואל־קאמפיין שוין אָנגעפאנגען און וועט זיך באלד צעפלאקערן. אבער'ן גאנצן לאנד. פארטיי קאָנווענשאָנס ווערן פאררופן, און אין אייניקע באצירקן ווערן שוין נאָמינירט קאנדידאטן.

די אידישע בירגער פון לאנד האָבן דעת־עתה ניט קיין באזונדער אינטערעס אין די וואלן, אויסער דעם זעלבן אינטערעס, וואָס אלע אנדערע בירגער. ווי אלע אנדערע בירגער, וועלן זיי שטימען פאר די קאנדידאטן פון איין פארטיי אָדער א צווייטער, לויט דעם, ווי די באטרעפנדיקע פארטיי, אין זייער מיינונג, פארטרעט זייערע אינטערעסן.

די אידן געניסן דאָ פון די זעלבע בירגערראכט רעכט, וואָס אלע אנדערע בירגער, און מיר קאָנען זיך בכלל ניט באקלאָגן אויף וועלכע ס'איז דיסקרימינאציעס בנוגע אונז, ווי אידן. מיר האָבן דאָ, אמת, ניט קיין נאציאָנאלע רעכט, אָבער פאר דער פאָדערונג פון אזעלכע זיינען מיר אליין נאָך ניט רייף, און ס'איז נאָך ניט געקומען די צייט צו ריידן ערנסט וועגן דעם.

דאָך זיינען מיר דאָ א מינדערהייט אין לאנד, און די לאגע פון א מינדערהייט איז קיין מאָל ניט געזיכערט. ווען אין מאכט, וועלן מיר זאָגן, זאָל אריין א קו־קלוקס קלענישע רעגירונג, וואָס איז דערווייל, צום גליק, אויסגעשלאָסן, דאן זיינען מיר מער ניט זיכער אפילו מיט די בירגערלאכע רעכט וואָס מיר האָבן.

מיר מוזן דערפארשטיין אויף דער וואך און פארהיטן אונזער עקזיסטענציעלן רעכטלאכע לאגע, אויף וויפל מיר זיינען עס נאָר בכח צו טאָן. אונזער וואל רעכט אין יעדן באצירק דארפן מיר אויסנוצן ניט נאָר צו פארזיכערן זיך מיט דער געהעריקער פארטייאישער פארטרעטערשאפט, נאָר אויך מיט אזא פארטרעטערשאפט, וואָס איז פריי פון רעליגיעזע און ראסן פאראורטיילן.

ווי אימיגראנטן אָדער קינדער פון אימיגראנטן, פילן מיר, אז מיר האָבן ביינעטראָגן אונזער פולסטן חלק פאר דעם אויפבוי און דער אנטוויקלונג פון לאנד. טראָגנדיק דערביי אלע בירגערלאכע פליכטן. מיר האָבן דערפאר ניט וואָס מורא צו האָבן ארויסצושטעלן אונזערע פאָדערונגען, אויב מיר האָבן אזעלכע: אונזערע אינטערעסן זיינען, ווי די אינטערעסן פון אלע בירגער. די אינטערעסן פון לאנד.

מיר זיינען פאראינטערעסירט אין א פרייערער און גרעסערער אימיגראציע. מיר זיינען פריי פון די רעליגיעזע און ראסן פארארטיילן פון א סך פון אונזערע מיטבירגער, און מיר קאָנען דערפאר בעסער זעען די נוצן וואָס די אימיגראציע פון אלע לענדער ברייגנט פאר קאנאדע. מיר זיינען פערזענלאך געבן אונז א בעסערע געלעגנהייט צו ברייגנען אהער אונזערע קרובים און ארויסהעלפן זיי אויף א ממשות'דיקן אופן, און מיר זיינען אין דעם פארארגיסטערעסירט ווי בירגער, ווייל אין אונזער איבערציינונג הייגנט דער וואוילזיין פון לאנד אָפּ פון א גרויסער אימיגראציע.

כאָטש די פעדעראלע רעגירונג גיט איצט איבער די אימיגראציע פראגע אין די הענט פון די פראָווינצן פארבלייבט אָבער נאָך אלץ דער דורכפיר פון די וואונשן פון די פראָווינצן אין די הענט פונ'ם אימיגראציע דעפארטמענט אין אטאווא. צוליב דעם און צוליב אלגעמיינע טעמים איז נאָך פאר אונז איצט אויך וויכטיק, אז אינ'ם פעדעראלן פארלאמענט זאָל הערשן א מער פריינטלאכע שטימונג צו אימיגראציע, און מיר דארפן ווירקן אין דער ריכטונג, אויף וויפל אונזערע כחות דערלויבן דאָס.

און אונזערע כחות זיינען אין דער הינזיכט גאָר ניט אזוי קליין, ווי זיי קאָנען אויסזעען אויבן־אויף. די כחות־פארהעלטענישן פון די צוויי הויפט פארטייען זיינען אין ערך די זעלבע, און דער קאמף צווישן זיי וועט וואר־שיינלאך אנשטיידן ווערן מיט א ניט־גרויסן "מארדזשין" סיי אין די פארשיי־דענע וואל־קרייזן און סיי אין דעם אונטערשטן סך־הכל. שיין אָפּגערעדט אין אזעלכע גרויסע אידישע ישובים, ווי מאָנטרעאל, טאָראָנטאָ און ווייניפעג, קאָנען אידישע שטימען אנטשיידן די רעזולטאטן אפילו אין אזעלכע באצירקן, וואו די צאָל פון אידישע ווייליער ציילט זיך אין די הונדערטער (ווי, למשל, סאסקאטון, רעדזשיינע און א. וו.).

אבער אומאָפהייגיגיק פון זייער פארטיי אנגעהעריקייט, קאָנען אידישע ווייליער ניט שטימען פאר קאנדידאטן מיט רעליגיעזע און ראסן פאראורטיילן, אָדער אזעלכע. וואָס זיינען שונאים פון אימיגראציע. די פארטייען קאָנען דערפאר אין אלע אזעלכע פאלן באווירקט ווערן פון די אידישע ווייליער, אז זיי זאָלן ניט נאָמינירן אזעלכע קאנדידאטן, מיט וועלכע זיי וועלן פארלירן די אידישע שטימען.

אין א סך פאלן זיינען דאָ אידישע אנגעזעענע טוער אין די רייען פון אלע פאָליטישע פארטייען. זיי דארפן קלאָר מאכן פאר זייערע פארטיי מיט־ארבעטער דעם שטאנדפונקט פון די אידישע ווייליער. און פאר דער טוכה פון זייערע באטרעפנדיקע פארטייען נופא. פארהיטן זיי פון צו נאָמינירן אזעל־כע קאנדידאטן, וואָס די אידישע ווייליער וועלן מוזן שטימען קעגן זיי.

דאָס וועט זיין דער אידישער בייטראג — צום וואוילזיין פונ'ם לאנד. דערמיט וועלן זיי דערפילן ניט בלויז זייער אידישן, נאָר, הייפטזעכלאך, זיי־ער בירגערלאכן חוב.

אנטיסעמיטישער אומזין

דער פאלעסטינער אידישער ארבעטער פירער, בן־צבי, האָט אָנגע־קלאָגט די אראבישע צייטונג "מעראאט על שארק" פאר פארלוימדונג, ווי עס לויטעט אן "איטא" ידיעה צו דער צייטונג פון ירושלים. די אראבישע צייטונג, אין אן ארטיקל וועגן די ערשטע מאי פייערונגען, האָט געשריבן: "בן־צבי, דער פירער פון די קאָמוניסטן, האָט דעם ערשטן מאי אין א רעדע אויפגעפאָדערט די יונגט אָנצושליסן זיך אָן די פריינציפן פון זשאבאטינסקי — צו פארטרייבן די אראבער פון פאלעסטינע מיט גוואלד. אזוי ווי די אמע־ריקאנער האָבן ארויסגעטריבן די רויטע אינדיאנער".

וואָס דער געריכט זאָל ניט אורטיילן, אָבער פאר אונז, וואָס וויסן גוט וואָס בן־צבי איז, איז גאנץ קלאָר, אז די באהויפטונגען פון דער אראבי־שער צייטונג וועגן אים זיינען אן אומזין. בן־צבי איז ניט קיין קאָמוניסט און ניט קיין קאָמוניסטישער פירער, און קאָמוניסטן זעלן גיכער מיטאר־בעטן מיט דעם "מעראאט על שארק" רעדאקטאָר, ווי מיט בן־צבי. דערצו איז בן־צבי, ווי מיר וויסן גוט, זשאבאטינסקיס א ביטערער שונא פאָליטיש, און צעגייט זיך מיט אים באזונדערס שארף אין דער אראבישער פראגע: כל־ימיו האָט ער געפרייידיקט די פריינטלאכסטע באציאונגען מיט די אראבער. אנב האָט זשאבאטינסקי אליין קיינמאָל ניט געפאָדערט אין דער אמת'ן, אז "מען זאָל די אראבער ארויסטרייבן פון פאלעסטינע מיט גוואלד, ווי די אמעריקאנער האָבן פארטריבן די רויטע אינדיאנער".

עס איז קיין ספק ניט, אז דער אראבישער רעדאקטאָר האָט געוואוסט אז ער איז א ליגנער און א פעלשער. ער האָט דאָס אָבער געדארפט פאר זיי־נע פאָליטישע צוועקן. פונקט ווי דער גראנד מופתי האָט געדארפט פאר־שפרייטן דעם אומזיניקן קלאנג, אז די' אידן ווילן פארכאפן די אמאר־מאשיי.

דאָס זיינען די מיטלען פון קאמף, וואָס די אראבישע פירער נוצן אויס צו דערגרייכן זייער "נאציאָנאלע באפרייאונג". ליידער געפינען זיך די פינס־טערע מאסן, וואָס געמען אָן זייער אנטיסעמיטישע פלאפלעריי פאר אמת...

אומבאקאנטע נייעס וועגן רוסישע קיסרים, דייטשע אנטיסעמיטן, און אמאָליקע אידישע גברים

פון י. קלינאָוו

2.

אידישע קאפיטאליסטן, בערזע־ספעקו־לאנטן און מלוכה־געשעפטן

אין דער אידישער ליטעראטור איז פאר־ראן א בלויז:

די אמאָליקע אידישע גרויס בורזשואזיע איז אין איר ניט אָפּגעשפּיגלט געוואָן. דאָס שטעטל האָט געהאט מזל. אונזערע בעס־טע קלאסיקער האָבן זיך דערמיט אָפּגעגעבן אין די בעסטע קרעפטן געווידמעט. די גרויסע שטאָט האָט אינ'ם אידישן בוך ביז איצט כמעט געפעלט.

און מיר האָבן דאָך געהאט א גרויס־בורזשואזיע שוין מיט צענדליקער יאָרן צוריק אויך אין די הויפּט־שטעט פון רוס־לאנד. אייזנבאן בייער, פאבריקאנטן, פי־נאנסיסטן, בערזע־לייט, — א וועלט וואָס איז געווען ווייט פון דעם עסק הכבא, א וועלט וואָס האָט שוין מיט א פאָר צענ־דליק יאָר פאר שלום־עליכמ'ען ווייט אוועקגעשאָנקן פון קאסריליווקע און קאסריליעווקער באגריפן. די גינזבורגס, די פאָליאקאָווס, — זיינען עס געווען טאקע נאר אט די פאָר געצייטלע נעמען, וואָס יעדער איד האָט פון זיי געוואוסט? און די נאָר וואָס דערשיינען מעמואָרן פון ס. פראָפער, דעם רעדאקטאָר און פארלעגער פון די פעטערבורגער "בירזשעוויאָע וועד־דאמאסט", שווימען אריס פון דער פאר־געסנהייט אויך פיל אנדערע טיפן פון אי־דישע קאפיטאליסטן פון דעם דעמאָלסט־דיקן פעטערבורג. עס זיינען געווען קעפּ, וואָס מען האָט זיך מיט זיי נערעכנט, מענשן וואָס האָבן געשפּילט א ראָליע, און וואָס אפילו דיר רעגירונג האָט ביי זיי שואל עצה געווען אין ערנסטע פאלן פון אינטער־נאציאָנאלע פינאנץ־אָפּעראציעס.

ס. פראָפער דערציילט וועגן איינער אזא פערזענלאכקייט:

וועגן דעם דירעקטאָר פון דעם פעטער־בורגער דיסקאנטאָ־באנק אין יאָר 1876 —אבראם איסאקאָוויטש זאָך.

פראָפער האָט באקומען א אויפטראָג פון זיין בלאָק, דעם "סט. פעטערבורגער העראָלד," צו געבן בערזע־באריכטן. ס'האָט אים געפעלט דערצו קענטעניש פון דער זאָך. מען האָט אים געגעבן רעקאָמענדא־ציעס צו זאָכן, זאָך זאָל אים מדריך זיין אין דער תורה פון דער בערזע. פראָפער דערציילט, ווי ער האָט זיך אנטשלאָסן צו־צוקומען צו זאָך'ן. זאָך האָט אים פריינט־לאך אויפגענומען, און פראָפער גיט א כאראקטעריסטיק בילד פון דעם דאמאָלס־דיגן אידישן גביר.

זאָך האָט איינגעלאָדן פראָפער'ן צו באַ־זוכן אים טאקע אויף דער בערזע גופא. פראָפער, אן אויסלענדישער פרעמדער ווי אלע אנדערע בערזע־לייט, — א וועלט וואָס איז געווען ווייט פון דעם עסק הכבא, א וועלט וואָס האָט שוין מיט א פאָר צענ־דליק יאָר פאר שלום־עליכמ'ען ווייט אוועקגעשאָנקן פון קאסריליווקע און קאסריליעווקער באגריפן. די גינזבורגס, די פאָליאקאָווס, — זיינען עס געווען טאקע נאָר אט די פאָר געצייטלע נעמען, וואָס יעדער איד האָט פון זיי געוואוסט? און די נאָר וואָס דערשיינען מעמואָרן פון ס. פראָפער, דעם רעדאקטאָר און פארלעגער פון די פעטערבורגער "בירזשעוויאָע וועד־דאמאסט", שווימען אריס פון דער פאר־געסנהייט אויך פיל אנדערע טיפן פון אי־דישע קאפיטאליסטן פון דעם דעמאָלסט־דיקן פעטערבורג. עס זיינען געווען קעפּ, וואָס מען האָט זיך מיט זיי נערעכנט, מענשן וואָס האָבן געשפּילט א ראָליע, און וואָס אפילו דיר רעגירונג האָט ביי זיי שואל עצה געווען אין ערנסטע פאלן פון אינטער־נאציאָנאלע פינאנץ־אָפּעראציעס.

אין דער אלטן אמאָליקער צייט, אין דער אלטער אידישער געשיכטע, האָט מען אויב עס האָט יאָ, האָט דאָס זייער ווייניק. דאָס פאָלק שאפט אליין זיין פסיכאָלאָגיע, אָבער מערסטנטייל ווערט דאָס ניט געשאפן פון איין דור, נאָר פון א ביישטייערונג פון א סך דורות, און ווען א פאָלק דערקאָנט ניט זיין אייגענע פסיכאָלאָגיע, איז נאָר קיין וואונדער ניט. ער האָט זייער ווייניק ביינעשטייערט אין זיין אייגענעם דור און פון יענע דורות געדיינקט ער ניט און טיף דרינגט ער ניט אריין און ווען אים ווערט א פראגע אויף א זאך: פארוואָס? גיט ער זיך אליין דעם ענטפער וואָס איז אים צו דער האנט, וואָס ליגט אויבנאויף. נאָך וועלכן ער דארף ווייט ניט גיין און טיף זיך ניט אראָפּלאָזן. און פון א בלינדן פסיכאָלאָגישן סוביעקט, וועלכעס ער איז באמת, ווערט ער אליין דער פסיכאָלאָג, און וועלכן ער האָט קיין בארוף ניט און וועלכעס ער איז ניט, און ער מאכט די פארדרייסלאכסטע טעו'תן. עס איז דאָ יחיד'ישע טעות'ן און פאָלקס טעות'ן, פון יחיד'ישע טעות'ן ליידט א יחיד און פון פאָלקס טעות'ן ליידט א פאָלק.

און אויב מענשן האָבן זיך יאָ אמאָל פארטראכט און האָבן זיך געשטעלט די פראגע: פאר וואָסערע זינד זאָלן די בעל־מלאכה'ס שטיין ביי אידן, אזוי נידע־ריק? האָבן זיי ניט געקאָנט געפינען די שולד אין די בעל־מלאכה'ס, ווייל זיי האָבן אלע געוואוסט, אז "א מייסטער ווערט ניט געבאָרן, נאָר ער ווערט". און אויב זיי זיינען ניט געבאָרן געוואָרן קיין בעלי־מלאכה'ס און דאָס פאָלק האָט קענן אלץ ארויסגעטראָגן א שלעכטן אורטייל, איז דאָס מסתמא די מלאכה שולדיק, וועלכע מאכט אירע מענשן געמיין און נידעריק. און מענשן וועלן שוין זעען ווי ווייט מע־לאך צו בלייבן גערעכט און אויב ניט מיט פאקטן און באוויזן, איז נענוג מיט א ווערטל — איז מילא די ליים מיט די צינל מיט דער קעלנער. שמועסט מען ניט אז זיי מאכן א מענשן גראָב און נידעריק. און שוסטערייר? "א נאָדל שטעכט", "פון א נאָדל ווערט א הון אויף טריף". און שוסטערייר? נו די דראטווע מיט דער סמאָלע, און די פאָדעשווע מי'טן האמער, און דאָס שוסטער ביינקעלע אויף די דריי פיסלאך. מענשן האָבן טאקע באמת געמיינט אז דאָס מאכט א טיל־טעל פון א מענשן און ניט נאָר מאכט דאָס אים פאר א גראָבן יונג א שייגעץ, נאָר עס מאכט אים אויף פאר א כעסן. ווייסט איר דאָך מסתמא, אז א שוסטער איז א בעסן, האָט איר דאָך מסתמא ניט איינמאָל געהערט אָדער אליין געזאָגט: "ער איז אין כעס ווי א שוס־טער". דאָס הייסט, איר האָט דוקא געזעען אלע שיינע באלעבאטים אויף ווערן אין כעס און נאָך אשטר אמאָל ערגער ווי א שוסטער, נאָר איר האָט נעטראכט אז, מסתמא האָט מען זיי אזוי דערלאנגט אז עס איז זיי דערגאנגען צום הארצן און זיי האָבן געמוזט ווערן אין כעס . . . אָבער דער שוסטער? ער איז אין כעס ווייל ער איז א שוסטער. און עס האָט זיך טאקע אויסגעוויזן, אז די דראטווע האָט א נאָענ־טע שייכות־מיט כעס . . . אז בשעת ער ניט א צי מיט ביידע הענט, אויף רעכטס און אויף לינקס, די ביידע עקן פון דער דראטווע, איז ער מסתמא אין כעס . . .

און דאָס פאָלק וואָס ווייסט דוקא פון "אויב דו עסט פון דער פראצע פון דיינע איינענע הענט, איז וואוייל צו דיר און גוט צו דיר" (אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט), און ווייסט דוקא אויף פון "האָב ליב די מלאכה און האָב פיינט דאָס רבנות", און האָבן טאקע באמת געדיינקט אזוי בשעת'ן לערנען, זיינען געווען דורכ־אויס איבערצייגט אין אמת פון די ראָזיקע באשיידענע און אויפריכטיקע ווערטער, נאָר ארויסגייענדיק אין גאס, זיך באגעגענענדיק מיט'ן לעבן, האָבן זיי דאָס אלעס איבערגעקערט מיט דער אויבערשטער זייט אראָפּ און ארויסגעטראָגן אזא פאלשע, אזא שלעכטע מיינונג וועגן מלאכה.

אזא באציאונג איז אויך געווען טויט־שעדלאך דערמיט וואָס זי האָט אָפּ־גענומען ביים בעל־מלאכה דעם קוראזיו אויש מאראלישן דערפאָלג אין דער געזעל־שאפט. מיר זיינען ניט קיין מלאכים, מיר זיינען מענשן. און א סך פון אונזערע שיינע מעשים וואָס מיר טוען, אויף אלע געביטן פון לעבן, ווי אויף א סך פון די שלעכטע מידות פון וועלכע מיר האלטן זיך אָפּ, איז בכדי ניט אָנצואווערן און בכדי צו געוויזן ביי דער געזעלשאפט, פארנעמען א חשוב'ן אָרט אין לעבן, באשיינען אונזער נאָמען, טייער מאכן אונזער ווערט, שפאנען פאראויס און זיך דערהויבן צו עפּעס הויכעס.

דאָס אלעס אָבער איז ניט געזאָגט געוואָרן ביים בעל־מלאכה. אים האָט דאָס אלעס ניט געהאלפן צו פראָגרעסירן אין דער געזעלשאפט, קיין מאָראלישע חסרונות האָבן ניט ערגער געמאכט און קיין מאָראלישע מעלות האָבן ניט בעסער געמאכט זיין לאגע אין דער געזעלשאפט. די מאָס מיט וועלכער די געזעלשאפטלאכע מיינונג: מעסט מענשן, לויט זייער אויפפירונג און באנעמען זיך אין לעבן, איז ניט אָנגענומען דער געוואָרן בנוגע די בעל־מלאכה'ס, פאר זיי איז געווען א קאָלעקטווער קריטע־ריון; א קריטעריון פאר שורסטערס הינטער וועלכן אלע שוסטערס זיינען ארונטער־גענאנגען, אָן אונטערשייד פון זייערע אינדיווידועלע מעלות אָדער חסרונות, דאן א קאָלעקטיווער קריטעריון פאר שניידערס און דאן אן אלגעמיינער קריטעריון פאר אלע בעל־מלאכה'ס איבער וועלכן קיין בעל־מלאכה האָט זיך ניט געקאָנט רעכטן.

איך האָב געקענט אן אלטן שוסטער אין מיין נאס, וועלכער פלעגט זומער און ווינטער אויפשטיין צוויי אזייגער ביינאכט, אָפּזאָגן תהילים מיט מעמדות, אָפּ־דאוונען מיט'ן ערשטן מנין, זיך זעצן אליין אָן העלפערס צו זיין טאָג־טעגלאכער אר־בעט, אָן שום אמביציעס, אָן שום השגות אויף איבערשטייגן אָדער רייך ווערן, נאָר מיט דער איינציקער כוונה אויף צו פארדיינען כשר זיין ברויט ווי עס שטייט בפירוש געשריבן אין "סך הישר" און אין דער "סייטש" פון "מנות המאור", צו קיינעם ניט אָנקומען און ביי קיינעם ניט צוגעמען, ניט זיין שולדיק אום ניט צו פארפירן יענעמס געלט אין קבר . . . ווען ס'איז צו אים אריינגענאנגען אן ארימאן, פלעגט ער זיך אויף האלב אויפהויבן פון זיין ביינקעלע, וואשן די הענט און אים אָפּגעבן שלום, אים בעטן זיצן־פרעגן פון זיין ביינקעלע, וואשן ער איז, צי ער איז אפשר הונגעריק, אים גיבן א גראָשן (אנשטאט א האלבן גראָשן. וואָס אלע האָבן געגעבן) און אים צו־ווינשן ער זאָל זיין ביי זיך אין דער היים א באלעבאָס. ער פלעגט קיינמאָל ניט צו־גיין צו קיין "רעדל" בשעת מ'האָט שטארק געלאכט, פלעגט אנטלויפן פון ליצנות, פלעגט ניט וועלן הערן קיין לשון־הרע מיט קיין רכילות, פלעגט נאָר נאָכגיין הערן א איידיש וואָרט, פלעגט נאָכגיין אלע מינדיים, אלע בעל־דרשנ'ס, צושאָקלען מיט'ן קאָפּ און אָנגענען פאר גוט זייערע שטראָף־רייד און שעפן מיט חיות, ווי א דאָרשטי־קער, זייערע טריסט רייד. פרייטאָגדיקן טאָג האָט שוין אָט דער קבצן ניט געקאָנט איינזיצן אויף זיין ביינקעלע. צוועלף אזייגער ביינטאָג האָט ער שוין איבערגעשפּרייט א לייליאך איבער זיין ביינקעלע, זיין טישעלע מיט געצייג, מיט'ן אָנגעוואָרפענעם כלאם פון אלטע שיך. א נאָנץ שבת האָט ער ניט אויפגעהערט "זאָגן", ער האָט געזוכט צו פארריכטן אויף ווי ווייט מעגלאך זיינע "גרויסע חטאים" פון דער וואָך, פאר זיין אפזיצן אויף זיין ביינקעלע שעה'נווייז מיט אויסגעגענע הענט און ניט קאָ־נען זאָגן קיין "אידיש וואָרט". . . . און מיט אזא שטילן, הערלאכן און באשיידענעם אר־ט לעבן האָט אט דער שוסטער אָפּגעלעבט ביז זיין טיפן עלטער אָן א שום "פגם" און איך בין זיכער אז ווען א באלעבאָס וואָלט אָפּלעבן אזא ערלאכע וועלט, וואָלט ער געוואָרן דער שענסטער איד אין שטאָט אמ'וואָלט אים געווים גערופן מיט א "ריש" אונטער די אויגן. אָבער אים, דעם שוסטער, האָט דאָס גארניט געגעבן; עס האָט אים ניט אויפגעהויבן זיין הויך אין דער געזעלשאפט, עס האָט אים ניט געהאלפן ניט צו קיין שידוך און ניט צו קיין כבוד — וועלכעס ער האָט אגב ניט געזוכט — מ'פלעגט אמאָל עפּעס יאָ א זאָג טאָן אז ער איז אן ערלאכער איד, אָבער וואָס ווערט דערפון? — אן ערלאכער שוסטער!

ניט אנערקענען די פארדיינסטן פון א מענשן איז א שטארק פארברעכן אין אלגעמיין, אָבער דאָ האָט מען געזינדיקט קעגן גאנצן מין בעל־מלאכה'ס. וויסנדיק אז זיי קאָנען מיט גארנישט ניט פארבעסערן און אויפהויבן זייער מאָראלישן באַ־שטאנד אין דער געזעלשאפט, האָבן זיי זיך מייאש געווען פון צו זוכן די ווענן דער־צו און האָבן אָפּט געזונקען נאָך מער אין עס־הארצות, וואולגאריטעט און אוממאָרא־לישקייט.

(פאָרזעצונג פרייטאָג)

א קונסט קריטיקער וועגן טאָדרעס געלער

(לכבוד דער דערשיינונג פון זיין ארץ־ישאל אלבאָם)

פון ס. דושי, בוליעט קונסט־רעדאקטאָר, 'שיקאגא איוו. פאסט'

דער איר אלס קונסט שאפער איז געלערן א לערס א וויכטיקער ענין. אזוי וויכטיק, אז ער פארשט זיין היסטאָרישן מאָטע־ריאל, פארקלערט זיך וועגן אים פילאזאָ־פיש, קוקט זיך צו מיט אויפמערקזאמקייט צו דער "אידישקייט" אין די ארבעטן פון געלעגן פון זיין צייט, און טראָגט אליין צו מיט זיין טאלאנט א בייטראג צו דעם אקומעלירנדן אוצר פון אידישער קונסט. געלער פארמאָגט די אינטעליגענץ וועלכע גיט אים די מעגלאכקייט צו פארשן און מיט זיין עקשנות דורכשלאָגן א קלארן וועג פאר זיינע אייגענע אינספּיראציעס.

פראָפער איז געקומען אויף דער בער־זע. די גלעקער האָבן שוין געקלונגען צום צווייטן מאָל, און פראָפער האָט נאָך אלץ ניט פארשטאנען, וואָס עס טוט זיך דאָ. אין יענער צייט האָט מען געשלאָסן גע־שעפטן אויף דער בערזע שטיל, און ניט ארומגעלאָפן און ניט גע'טומל'ט אין אלע ווינקלען פון דער בערזע. זאָך איז ענדלאך צו צו פראָפער, אים ארומגענומען, זיך דורכגעשפּאצירט אזוי עטלאכע מאָל אי־בער'ן זאָל, און געגעבן דערקלערונגען וועגן דער בערזע שטימונג אין די אָפּגע־שלאָסענע געשעפטן, געלערנט ווי עס איז צו לייענען דעם קורס בלעטל. אז פראָפער האָט אבער זאָך'ן געבעטן אים פארצו־שטעלן אויך די אנדערע בערזע־פינאנסיס־טען, כדי זיי זאָלן האָבן צו אים צוטרוי, האָט אבראם איסאקאָוויטש זאָך שטאָלץ, געענטפערט:

— מיט אייך איז געגאנגען אויף דער בערזע האנט אין האנט אבראם איסאקאָ־וויטש זאָך. אן אנדער רעקאָמענדאציע פאר דער פינאנסוועלט דארפט איר ניט...

עס איז בלויז א בילדל. עס שפּילגט זיך אבער אָפּ אין דער קלייגער סצענע די פיגור פון דעם גאנצן זאָך, דעם אידי־מיט דעם פארנעם, מיט דעם גלויבן אין אין זיך, מיט'ן וויסן וואָס ער האָט די ווערט, וואָס פאר א פאָזיציע ער פארנעמט אינ'ם צאריש פעטערבורג.

אין ער האָט טאקע פארנומען קאנטיק א באדייטנדע פאָזיציע. ער שטייט, ווען עס איז נויטיק אויך אין רשות פון דער רעגי־רונג. געווען א מאָמענט, — די יאָרן 1877 און 1876, — ווען די אינטערנאציאָנאלע ספעקולאציע האָט געלייגט אין דער ארמה דעם רוסישן רובל. אין פעטערבורג האָט מען אין אלע צרות געזעען די אינטערעסן פון ביסמארק'ן. אין דער אמת'ן איז גע־ווען דאמאלט א מצב, ווען מען האָט נאָך ניט געוואוסט, צי וועט רוסלאנד פארמיידן די טעלקיש קריג, אדער ניט, און אט די אומזיכערע שטימונג איז געווען געווג, און דער אריינמישונג פונ'ם דייטשן רייכס־קאנצלער, צו מאכן די רוסישע פאפּיר־פאר דער וועלט פאר אן אביעקט פון ווייל־דער ספעקולאציע. צווישן די רוסישע באַ־קירן איז דעמאָלט זאָך געווען איינער פון די ווייניקע, וואָס האָבן ניט געגלויבט אין די "דייטשע אינטריגעס," ווי מען האָט אין זיי געגלויבט אין צאַרישן הויף. און פון א געשפּרעך וועגן דער לאגע, ביי פראָפערן זעען מיר א אידישן פינאנסיסט פון צוריק מיט 50 יאָר, ווי ער אריינטירט זיך אין אינטערנאציאָנאלע פאָליטישע פראָבלעמען, און ווי ער אורטייילט וועגן דער בערזע און אירע וועגן.

—איר זאָלט איין מאָל פאר אלע מאָל געדיינקען, — האָט זאָך געזאָגט צו פראָ־פער'ן — אז עס איז דאָ אן אייביקער אמת: די בערזע דארף ניט האָבן קיין "האנט", קיין ארגאניזאציע, כדי אנצוטאָ־פען וואו מען קאָן עפּעס פארדיינען. פאר דער בערזע זיינען די פעריאָדן פון דער ווילדסטער ספעקולאציע שטענדיק געווען די פעריאָדן פון אינטערנאציאָנאלע פאר־וויקלונגען, דען אויף איין וואָכשאל ליגט פרידן, און אויף דער אנדערער — קריג, צו פירן מיט דער בערזע און אט דער טע־דענץ א קאָמפּ — חדשים־ווייז, עקשנות'־דיק — האָט קיינמאָל ניט גענוצט, און א סימן אין עס־ביי דעם וואָס מאכט עס — ניט פון גרויסער גייסטיקער באנאבונג. לחיפּר, מען דארף געבן ספעקולאציע פר־לע באוועגונגס־פרייהייט. אויסצוגעפינען איר שוואכן פונקט, פלוצים מיט אט דער ריכטונג אנהויבן אן אטאקע, אין מאָל און צוויי מאָל געבן א קלאפּ, לאָזן ווי געהעריק "אפּבלוטן" — און דאָן קאָן מען זעען, ווי די בערזע וועט אמאָל אנהויבן מיטווירקן דער פאליטיק, וואָס איר האָט געוואָלט.

א בערזע־סטראטעגיע. וואָס האָט זיכער ניט פארלוירן איר אקטואליטעט פאר איי־ניקע "ספּעציאליסטן" אויך איצט, אין 50 יאָר ארום.

אינ'ם בוך פון פראָפערן ציט זיך די קייט פון אידישע באנקירן פון זאָך'ן אין די צייטן אן אלעקסאנדער צווייטן ביז די שפּעטערע יאָרן פון אלעקסאנדער דעם דריטן און ניקאָלאי דעם צווייטן. דער סדר איז דער זעלבער: מען נוצט אויס דעם אירן, מען פארדיינט נעבן אים אין ביי אים, און מען זשינירט זיך ניט אים אויס־צודרייען דעם רוקן אין א עת־צרה פאר'ן אירן. די "מעטאָרן" פון די רוסישע מיי־ניסטארן זיינען אין אלגעמיין געווען זיי־ער מישונ'דיקע: מיט דעם וואָרט האָט מען זיך ניט איבעריג גערעכנט. דער פאָ־רזיער ראטשילד — דערציילט פראָפער — האָט אין מאָל קוים תופס געווען אזא ארט האנדלונג. און נעטראָפן האָט עס דאָן, ווען מען האָט שוין אין די צייטן פון דעם רוסישן מיניסטער וויטעגענשטיין דעם פראנצויזישן מאָרק פאר די רו־סישע אנלייהען־פאָפּירן. לויט א פריערדי־קען אפּמאך מיט דער באנק־פירמע עטיק־נען און פראנקרייך האָבן אלע רוסישע רע־גירונגס געשעפטן נעדאָרפט גיין דורך זיי. אזוי האָט געגעבן דאָס וואָרט דער מיניס־טער וויטעגענשטיין אויף יאָר 1891—1988 האָט דער זעלבער אין באמערקן קיין ווידערשפּרוך אין זיינע בילדער. דער פראָדאקט עמזיס־טידט בלויז פאר די וואָס פארשטייען אים ניט.

מיט אזא ערנסטן שיכות צו אידישער קונסט, און מיט אזא אינטעליגענץ, גע־לאָדן מיט איינדרוקן פון וואנדערונגען איבער די אידישע געטאָס פון אייראָפּע און אמעריקע, איז געלער דער פאָסנדער אינז צו געבן די "זיבן פאלעסטינער מאָ־טיוון" געשניטן אויף האלץ, ער איז אוועק קיין פאלעסטינע, איבערפילט מיט אידי־שען פאלקלאָר פון די צייטן פון אהרן הכהן און דאָס גאָלדענע קאלב, צוקונפטיק זיך צו דעם נייעם אירן און וואָס ער טוט אום אויפצובויען זיין אלט לאנד.

מיט א געפיל געמישט מיט לייכטער סאטירע, געפינט ער דעם פיינעם אידן אין קאמף מיט זיין סביבה — פרובירנדיק זייער אָפּט איינפאסן זיינע געוויינהייטן און פסיכאָלאָגיע קולטיווירט אין רוסישע און אייראָפּעיאישע צענטרען און אין גיר־יארק צו דער סענטימענטאלער קינסלטע־רישער אטמאָספערע פון הורדום און דעם רוימישן טיטוס. אויך דער אומקער צו דער פאָטיש־בובלישער איינפאכקייט ציט זיין אויפמערק. דער קריסטלאכער אראבער פון נצרות רופט ביי אים ארויס עקל מיט זיין פרעכן זינדיקן און שיכורות און דער געמיטער מאכמעדאנער אין זיין שטילן אלטעלאכן לעבן רעגט אים אויף ביז באוואונדערונג.

געלער האָט געמאכט א סך סקיצן אין פאלעסטינע. פון זיי האָט ער געשניטן די "זיבן מאָטיוון". זיי זיינען זייער איינפאך — ווי מאָטיוון דארפן זיין, דאָך טיף אין זייער פסיכאָלאָגישן איינהאלט. קוקט אויף זיי און בויט אויך אליין אייערע אייגענע סימפּאָציעס — טראגישע, קאָמיש אדער לירישע — אדער וואָרט און איר וועט זיי זעען גאָר אין גיכן אין געלער'ס מער אמ־ביציעזע און גרעסערע ארבעטן.

און אט, ווייזט זיך אויס אז געלער האָט פארלאָזן זיין פאלעסטינע מיט אירע גרויע טראדיציעס — אום צו זעען דאָס לאנד פון ערד, ביימער און מענש־געביטע הייר־זער, ניט אלס קאָרידאָר צום גן־עדן, צום מיסטיש־הייליק לאנד פון די ריטער פון הייליקן צלם. מיט האָפענונג און קלארן פארשטאנד האָט אונזער קינסטלער באניי־אויפגעבויט זיין פאלעסטינע אלס מעגלאך פראקטישן רו־פּלאץ פאר זיין פאלק, דער־לויבנדיק דעם בעל חלומות צו חלומ'ען א טאָג־חלום פון פארנאנענער "נלארי" וואָס ס'וואָלט זיך אפשר געלווינט צוריק ברייגנען אָן קרבנות און מיט ווינציקער פראכט אין דער מעלאָדראמע. זיינע פאס־טוכער און כהנים זיינען מענשלאך, אז זיי עסן אז זיי טרוימען.

מיינע פערציק יאָר לעבן

— און —

:: צוואנציק יאָר רבנות ::

פון הרב אשר זילבערשטיין

דרייצנטער קאפיטל

א פאָלק האָט א פסיכאָלאָגיע אָבער האָט ניט קיין פסיכאָ

אין שטראָם פון לעבן

שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין אַמעריקע

פון הה. ל. בן

(פאָרטזעצונג)

דערנאָך האָבן זיי ביידע אַ ווײַלע גע־שווײַגן. זי האָט ניט געוואָגט אַרויסצוזאָ־גן דאָס, וואָס האָט אין איר האַרצן גע־ברענט. זי האָט מורא געהאַט דאָס דאָ־זיקע פייער אַרויסצולאָזן, טאָמער, חלילה כאַפּט עס אים אָן אַזוי, דאָס עס וועט דערנאָך אוממעגלעך זײַן צו דערשטיקן. און ער האָט אינסטינקטיוו דאָס דאָזיקע פייער אין זיך געשפּירט, און עס האָט אים אויפגערעגט, צעמישט און געטריבן פון איר . . .

מערקווירדיק, קיין איין וואָרט, קיין איין שלעכטער בליק אין ניט נעפאַלן צווישן די דאָזיקע צוויי מענשן, און דאָך זײַנען זיי איצט געשאַנען איינער קעגן דעם אַנדערן, ווי צוויי פאַרבײַסענע שונ־אים, וואָס האָבן זיך געהיט איינער פאַר דעם אַנדערן . . .

פּלוצלונג האָט זי זיך אָנגערופן:

— דו ווילסט דאָך, מסתמא רײַדן צו ענ'ן אויפ'ן טעלעפאָן? איך וועל גלײַך אויסגעפינען דעם טעלעפאָן פון איר האַ־טעל.

און זי איז צוגעגאַנגען צו דער ביר־האַ און זי האָט אַרויסגענומען ענ'ס ברײוו און אים דערלאַנגט.

—דאָ איז איר טעלעפאָן, דזשאַן . . .

ער האָט אַרויסגעמורמלט:

— שפּעטער . . איך וועל זיך פריער אַרומוואַשן . . . איבערטאָן זיך . . . און פילײַכט איז זי איצט ניטאָ אין'ם האַ־טעל, מיטאָג־צײַט וועל איך איר אָפּ־רופן.

זי האָט אַ שמייכל געטאָן.

זאָל זיין שפּעטער.

שאַסקע האָט אַריינגעבראַכט עסן.

— דזשאַן גיי צום טיש . . .

ער האָט געענטפערט:

— איך האָב שוין געגעסן. איך וועל גיין זיך איבערטאָן.

ער האָט גענומען דעם סעטשל און איז אַרויף אויבן. שאַסקע און אַסתר האָבן אים באַגלײַט.

באַלד זײַנען זיי אַרויס פון זײַן צי־צימער. שאַסקע איז אַוועק אונטן און אַס־תר איז אַריין צו רוטי'ן אין צימער.

רוטי איז געלעגן אויפ'ן בעט מיט'ן פּנים צו דער וואַנט. אַסתר איז צוגעגאַנ־גען צו איר אויף די שפּיץ פינגער. רוטי האָט זיך ניט אַ ריר געטאָן. אַסתר האָט אַ טראַכט געטאָן:

— אין דער נײַער קלײַד, אָבער אַ כּפּ־רה פאַר איר . . . איך וועל צוגיין צו ראַבי בערנשטיין. ער מוז גלײַך קומען אַהער.

און זי האָט זיך שטיל אַרויסגערוקט פון רוטי'ס צימער.

דאַן האָט רוטי דעם קאָפּ אויפגעהויבן און זי האָט געוואָלט רופן איר מאַמע'ן צוריק — זי זאָל איצט בלײַבן מיט איר, וואָרים זי האָט געהערט זײַנע טריט און זי האָט געוואוסט אַז ער איז איצט אין זײַן צימער, און געפילט אַז זי וועט משו־גע ווערן ווען זי וועט אים ניט זעען, און געוואוסט, אַז זי טאָר אים ניט זעען.

זי איז אַרונטער פון בעט און האָט גע־נומען לויפן איבער'ן צימער מיט עצבות מעלט געטראַכט: וואָס זאָל זי טאָן? וואָס זאָל זי טאָן?

און מיט אַמאָל האָט זי די טיר פון איר צימער געעפנט און זי האָט איר קאָפּ אַרויסגעשטעקט און זי האָט אַ גע־שריען . . . אינ'ם קאָרידאָר איז ראַ־בינס געשטאַנען און ער האָט אויף איר מיט ביינקעניש געקוקט.

ראַבינס האָט זיך אַ וואָרף געטאָן צו איר און זי צו אים, און זי האָט זיך גע־צאַפּלט אין זײַנע אָרימס און ער אין אירע.

שנעל, שטום און מיט מורא'דיקער קראַפט האָט זיך דורכגעבראָכן אין זיי ביידע אַלצדינג וואָס זיי ביידע האָבן גע־פילט און וואָס האָט זיי געצוינן איינער צום צווייטן און וואָס זיי האָבן ביז אַהער אין זיך געשטיקט.

ווי פאַרלאָרן איינער אין דעם אַנדערן האָבן זיי זיך איינער אין דעם אַנדערנס אָרמס געצאַפּלט, איבערוועלטיקט פונ'ם געפיל פון אַלע געפילן.

דאַן האָט זי אים אָנגעקוקט מיט אירע ליכטיקע אויגן. שטום אַ כאַפּ געטאָן זיי־נע הענט און אים אַריינגעשלעפּט אין איר צימער.

קיין איין וואָרט האָבן זיי מיט די לי־פּען ניט אַרויסגערעדט. דערפאַר אָבער האָבן זייערע ביידנס אויגן גערעדט, אַלצ־דינג אַרויסגערעדט, וואָס עס האָט זיי אין הײַנט געדרוקט, דעם חלום פון זייערע טעג און נעכט.

דער פּנים ביי רוטי'ן האָט געפלאַמט, און די חן־גריבלאַך אויף אירע באַקן האָ־בן מיט פייער געשמייכלט און פון איר־ער אויגן האָבן ליכטיקע שטראַלן גע־שפּרייצט. און ער האָט געקוקט אויף איר ווי פאַר'כישון'ט.

מיט אַמאָל האָט ער אַרויסגערעדט:

— רוטי!

און נאָך דעם פאַר'כישון'טן שווײַגן האָט זײַן קול איר איבערגעשראָקן און זי האָט זיך אַ צאַפּל געטאָן.

— דו האָסט זיך דערשראָקן?

— גאָרנישט — האָט זי געענטפערט און געקוקט פאַרלאָרן.

— וואָרום קוקסטו אַזוי אויף מיר?

זי האָט אַ שמייכל געטאָן.

— ווי קוק איך?

— אַזוי מאָדנע . . . ווי דו וואָלסט זיך פאַר מיר געשראָקן — האָט ער גע־ענטפערט.

—דאָס דאַכט זיך דיר, דזשאַן. וואָס מאַכסטו? פאַרוואָס ביזטו אַזוי שנעל צוריקגעקומען?

און דאַן איז ער צו איר נעענטער צור נעקומען, ער האָט איר האַנט אָנגענומען און מיט זײַנע אויגן אין אירע זיך אײַנ־געגעבן.

— דו ווילסט וויסן פאַרוואָס? — האָט ער אַרויסגערעדט הייזעריקלאַך — ווײַל איך האָב געבײַנקט נאָך דיר.

זי האָט זיך אַ טרייסל געטאָן און זי האָט אַרויסגעפליסטערט:

— נאָך מיר?!

— יאָ, נאָך דיר. ווײַל איך האָב דיר ליב, משוגע ליב! — האָט זיך ביי אים אַרויסגעריסן ווי ביי אַ שיכל'ן.

אויף אַ רגע האָט דער לשון איר אָפּ־גענומען, און אַלצדינג פאַר אירע אויגן האָט זיך געגומען ווענן מיט דרייען. דער פּנים ביי איר איז בלײַך געוואָרן און דערנאָך רויט און אירע אויסגעגלאַצטע אויגן האָבן געקוקט אויף אים, ווי גלעט זערגע. איר האַנט האָט אַזוי ווי אַוועקגע־חלש'ט אין זײַנער און איר נשמה האָבן געמישטע קולות געשריען: — דזשאַן, אַן . . . מאַמע, ראַטעווע!

און פּלוצלונג האָט ער אַ געשריי גע־טאָן:

— אין דו האָסט מיך אויך ליב, רו־טי, איך ווײַס דאָס, איך־ווײַס דאָס!

און ער האָט אַזוי אַ צי געטאָן צו זיך און געקושט אירע אויגן, אירע באַקן, איר שטערן און די האָר אויף איר קאָפּ, איר געקושט מיט אַזאַ לײַדנשאַפט, מיט וועלכער אַ שיכור טרינקט זײַן אַלקאָהאָל און געקרעכצט:

— רוטי, רוטי! . . .

זי איז אין זײַנע אָרמס געלעגן, ווי אַ גע'חלש'טע. מיט פעסט־צענויפגעדריקטע ליפּן און געטומלט געטראַכט: — וואָס טו איך? — און אין די געדאַנקען גע־שריען: "מאַמע" און מיט'ן האַרצן "דזשאַן", זי האָט זיך געוואָלט אַרויסרײַ־סען פון זײַנע אָרמס און איר יונגער קערפּער האָט זיך ניט געלאָזט און זיך גע־צויגן צו זײַנעם.

און מיט אַמאָל האָט עני פאַר איר אַרויסגעשוועבט, איר מוטער און ראַבי בערנשטיין, און דורך דעם ווירבל פון אי־רע געדאַנקען און געפילן האָט זי זײַן קול דערהערט: — נאָך ערגער ווי עני וואָלט מיט דעם קריסטלאַכן באַי חתו־נה געהאַט, — און זי האָט זיך מיט אַ פאַרצווייפלטן יאָמער פון ראָכינס'עס הענט אַרויסגערוקט:

— וואָס טוסטו? !

— איך האָב דיך ליב, רוטי! — האָט ער געקרעכצט.

זי האָט אַ טופּע געטאָן מיט'ן פוס און געוויינט:

— שווײַג!

— דו האָסט מיך אויך ליב, רוטי!

— אַלינן! אַ לינן! — האָט זי גע־נומען שרײַען כמעט היסטעריש — איך האָב דיר ניט ליב. דו ביזט משוגע!

— רוטי, איך זע דאָס, איך פיל דאָס...

— שווײַג! אָדער גײַ אַרויס פון דאָ־נען. דו דאַרפסט ניט רײדן צו מיר אַזוי... האָסט זי זיך צעוויינט העכער — איך האָב דיר ניט ליב. און איצט האָב דיך פיינט.

— דו הערסט? איך האָב דיך פיינט. ווײַל דו ביזט אַזאַ שלעכטער. ווײַל דו ביזט ניט קיין דזשענטלמאַן . . . נײַ, נײַ. איך שעם זיך מיט דיר און איך האָב רחמנות אויף ענ'ן, למאַי זי ליבט דיר. נײַ! נײַ!—

און זי איז צוגעלאָפן צום פענסטער, האָט'זיך דאָרט אַוועקגעשעטלט מיט'ן רוקן צו ראַבינס'ן און זי האָט שטיל געכליפּעט . . .

און אין אַ ווײַלע אַרום איז זי צוגע־לאָפן צום פענסטער, האָט זיך דאָרט אַוועקגעשעטלט מיט'ן רוקן צו ראַבינס'ן און שטיל געכליפּעט . . .

און אין אַ ווײַלע אַרום האָט זי דער־הערט הינטער זיך אַ פאַרשטיקט שלוכ־צען. זי האָט זיך אַ קער געטאָן און זי האָט דערזען ווי ראַבינס זיצט מיט'ן קאָפּ צוגעשפּאַרט צום טיש און שלוכצעט פאַרשטיקט.

און איר האַרץ האָט זײַן געוויין אונ־טערגעכאַפּט און אַ וואָרף טאָן זיך צו לערנען, און די הענט אים קושן, און די האָר צערטלען, און טרײַס־טען אים און אויסגיסן פאַר איר גאַנץ האַרץ . . . אָבער אין דער אײַנגעגעבן האָט זי, אַזוי ווי זי וואָלט אין דער דאָ־זיקער האַלבער שעה אויף עטלאַכע יאָר עלטער געוואָרן, פאַרשטאַנען, אַז פון איר איצטיקער האַלטונג הײַנגט אָפּ אַלצײַנג — און זי האָט די אויגן אויסגעוויישט און זי האָט אַ שמייכל געטאָן צו אים. דער־נאָך איז זי צו אים צוגעגאַנגען און האָט די האַנט אים אויפ'ן אַקסל אַרויפגעלײַנט.

— משוגענער דזשאַן! — האָט זי אַרויסגערעדט, און זי האָט זיך שטיל צע־לאַכט.

און אין דעם דאָזיקן מאָמענט איז זי אַזוי ענלאַך געווען צו איר מאַמע'ן, אָפּ־שר דערפאַר, ווײַל אין דעם דאָזיקן מאָ־מענט האָט זי זיך געוועט קענען זיך אַליין און קענען אים, מיט די שטרײַכן פון איר מאַמע'ס פעסט'ן כאַראַקטער, וואָס זײַנען אין איר כאַראַקטער אויף געווען!

ער האָט זיך ניט אַ ריר געטאָן.

— דזשאַן, די מאַמע וועט באַלד אַריינ־קומען וואָרום זאָלסטו איר פאַרשאַפן אומ־זיסטע שמערצן?

ער האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ און געזאָגט מיט האַס אין די אויגן:

— דײַן מאַמע האָט איר לעבן גע־לעבט . . .

— און דו וועסט אויך לעבן און גלײַ־לאַך זײַן מיט ענ'ן, דזשאַן . . . גלויב מיר, אַז זי איז אינטערעסאַנטער, קלינער און שענער פון מיר . . .

ער האָט אויך פאַרשטאַנען, אַזוי ווי אין האַרצן האָט ער אַריינגעקוקט און ער האָט געזאָגט:

— דו ביזט שטאַרקער פון מיר, רוטי!

— שטאַרקער פון דיר? — האָט זי געזאָגט:

— אַלינן! אַ לינן! — האָט זי גע־נומען שרײַען כמעט היסטעריש — איך האָב דיר ניט ליב. דו ביזט משוגע!

— רוטי, איך זע דאָס, איך פיל דאָס...

— שווײַג! אָדער גײַ אַרויס פון דאָ־נען. דו דאַרפסט ניט רײדן צו מיר אַזוי... האָסט זי זיך צעוויינט העכער — איך האָב דיר ניט ליב. און איצט האָב דיך פיינט.

— דו הערסט? איך האָב דיך פיינט. ווײַל דו ביזט אַזאַ שלעכטער. ווײַל דו ביזט ניט קיין דזשענטלמאַן . . . נײַ, נײַ. איך שעם זיך מיט דיר און איך האָב רחמנות אויף ענ'ן, למאַי זי ליבט דיר. נײַ! נײַ!—

און זי איז צוגעלאָפן צום פענסטער, האָט'זיך דאָרט אַוועקגעשעטלט מיט'ן רוקן צו ראַבינס'ן און זי האָט שטיל געכליפּעט . . .

און אין אַ ווײַלע אַרום איז זי צוגע־לאָפן צום פענסטער, האָט זיך דאָרט אַוועקגעשעטלט מיט'ן רוקן צו ראַבינס'ן און שטיל געכליפּעט . . .

און אין אַ ווײַלע אַרום האָט זי דער־הערט הינטער זיך אַ פאַרשטיקט שלוכ־צען. זי האָט זיך אַ קער געטאָן און זי האָט דערזען ווי ראַבינס זיצט מיט'ן קאָפּ צוגעשפּאַרט צום טיש און שלוכצעט פאַרשטיקט.

און איר האַרץ האָט זײַן געוויין אונ־טערגעכאַפּט און אַ וואָרף טאָן זיך צו לערנען, און די הענט אים קושן, און די האָר צערטלען, און טרײַס־טען אים און אויסגיסן פאַר איר גאַנץ האַרץ . . . אָבער אין דער אײַנגעגעבן האָט זי, אַזוי ווי זי וואָלט אין דער דאָ־זיקער האַלבער שעה אויף עטלאַכע יאָר עלטער געוואָרן, פאַרשטאַנען, אַז פון איר איצטיקער האַלטונג הײַנגט אָפּ אַלצײַנג — און זי האָט די אויגן אויסגעוויישט און זי האָט אַ שמייכל געטאָן צו אים. דער־נאָך איז זי צו אים צוגעגאַנגען און האָט די האַנט אים אויפ'ן אַקסל אַרויפגעלײַנט.

— משוגענער דזשאַן! — האָט זי אַרויסגערעדט, און זי האָט זיך שטיל צע־לאַכט.

און אין דעם דאָזיקן מאָמענט איז זי אַזוי ענלאַך געווען צו איר מאַמע'ן, אָפּ־שר דערפאַר, ווײַל אין דעם דאָזיקן מאָ־מענט האָט זי זיך געוועט קענען זיך אַליין און קענען אים, מיט די שטרײַכן פון איר מאַמע'ס פעסט'ן כאַראַקטער, וואָס זײַנען אין איר כאַראַקטער אויך געווען!

ער האָט זיך ניט אַ ריר געטאָן.

— דזשאַן, די מאַמע וועט באַלד אַריינ־קומען וואָרום זאָלסטו איר פאַרשאַפן אומ־זיסטע שמערצן?

ער האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ און געזאָגט מיט האַס אין די אויגן:

— דײַן מאַמע האָט איר לעבן גע־לעבט . . .

— און דו וועסט אויך לעבן און גלײַ־לאַך זײַן מיט ענ'ן, דזשאַן . . . גלויב מיר, אַז זי איז אינטערעסאַנטער, קלינער און שענער פון מיר . . .

ער האָט אויך פאַרשטאַנען, אַזוי ווי אין האַרצן האָט ער אַריינגעקוקט און ער האָט

DODD'S KIDNEY PILLS
FOR ALL KIDNEY DISEASES
BACKACHE
BLADDER TROUBLES
RHEUMATISM
NUMBER 4087 THE PROPRIETORS

פאַר איבער אַ דריטל יאָרהונדערט זײַנען דאָדס קידני פּילס אָנערקענט געוואָרן ווי אַ רפואה פאַר רוקן־בראַכע, נײַ, רומאַטיזם, פּענכער טראַבלס און אַלע אַנדערע קראַנקהײטן פאַראורזאַכט פון פעלערהאַפטע נירן. צו באַ־קומען ביי אַלע דילערס פאַר 50 ס. אַ באַקס, אָדער 6 באַקסעס פאַר $2.50, אָדער דירעקט, ווען איר שיקט צו דעם פּרײַז, פון

THE DODDS MEDICINE CO. LTD.
Toronto 2, Ont.

פאַראײַניקט זיך מיט אַ נײַער איידזשענסי

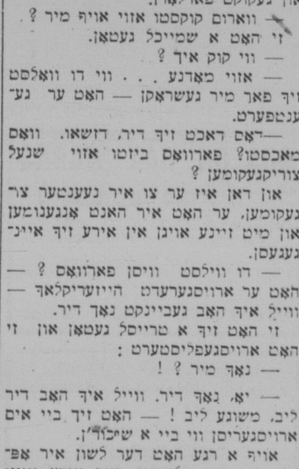

סי. וו. מעקווילין

קאָופילד, בראָון און קאַמפּאַני, אַדווער־טײַזינג און מערטשאַנדײַזינג איידזשענסי האָבן אָנאָנסירט די באַשטימונג פון מר. מעקווילין צו דעם עקזעקוטיווע סטעף פון זײַער ווינניפּעגער אָפיס. פריער איז ער גע־ווען מיט מעקפּערסאָן־מעקאַרדי קאָמפּאַני.

מר. מעקווילין איז גוט באַקאַנט צו דער אידישער באַפעלקערונג אין ווינניפּעג צוליב זײַן פּראָדוצירן און שפּילן אין אײַניקע אַר־דישע דראַמען וואָס זײַנען אויפגעפירט גע־וואָרן פון דער "מנורה" אָרגאַניזאַציע.

ער איז זײַער אַ פעאיקער מענש, ווי אויך אַ פּראָדוצירער אין דעם לאַקאַלן אַמאַטאָרן פעלד. ער האָט אויפגעפירט אַלע פּיעסן וואָס זײַנען געשפּילט געוואָרן פון דער "מנורה" אָרגאַניזאַציע, אײַנשלאָסנדיק "מנשה", וואָס מר. ה. י. ווײַלדער האָט איבערזעצט. אין דער דאָזיקער אויפפירונג האָט מר. מעקווילין געשפּילט די ראָל פון "האַרן" אַ אידישער כאַראַקטער. מר. מעק־ווילין האָט אויך אויפגעפירט דעם "ריבוק" און ער האָט אויך געשפּילט צוויי ראָלן ווען אײַניקע מיטגלידער פון דער "מנורה" זײַנען אין פאַרלויף פון יענער וואָך קראַנק געוואָרן. ער האָט געשפּילט די ראָל פון העגאַך און רבי שמשון און ער האָט ביידע ראָלן גלענצענד דורכגעפירט כאָטש ער איז ניט קיין איד.

מר. מעקווילין איז אײַנער פון די אַנ־געזעענסטע מיטגלידער פון דעם "ליטל טעאַטער". ער האָט זיך באַטייליקט אין אַ סך אויפפירונגען, איבערהויפּט האָט ער אַרויסגעשײַנט אין דער ראָל פון אַסווראָלד אין די "נײַסטער" פון איבסאָן.

די ערשטע פּיעסע "דײַזראַעלי", וואָס איז געשפּילט געוואָרן פון דער "מנורה" איז אויפגעפירט געוואָרן פון מר. מעקווילין און פאַר דער אורזאַך זײַנען מיר זיכער, אַז די אירן וועלן זײַן צופרידן צו וויסן, אַז מר. מעקווילין איז אַריינגעטראָטן אין די אַרווערטײַזינג ביזנעס און אין פאַרדינט די בעסטע וואונשן פון אַלעמען פאַר דער־פאָלג אין זײַן נײַער אונטערנעמונג.

איבעראַל, פון קאָוסט צו קאָוסט, געפינט איר עס אין די בעסטע היימען.

THE TRADERS TRUST COMPANY
אפיציעלע אסיינים, עקזעקיוטאָרס, אַדמיניסטראַטאָרס, פינאַנציעלע אגענטן
4טער פלאָר, יוניאָן טראַסט בילדינג טעלעפאָן 26 892

TEN TEST
INSULATING BUILDING BOARD
טען/טעסט האָלץ אײַער היים אין אַ באַקוועמלאַכער לעבנס טעמפּעראַטור, זו־מער און ווינטער. מאַכט גרויסע אײַנשפּאַ־רונגען אין באַהייצונג בילס. אײַער אַרכי־טעקט, קאָנטראַקטאָר אָדער נאָענטסטער טען/טעסט אינסולײַשאָן פאַרטרעטער וועט אײַך געבן פולשטענדיקע אינפאָר־מאַציע.
INTERNATIONAL FIBRE BOARD LIMITED
1111 Beaver Hall Hill - Montreal, Que.
"Sold by all good lumber dealers"
וועסטערן דיסטריביוטאָרס
THE T. R. DUNN LUMBER CO. LIMITED
Winnipeg, Man.

אָט איז אַ ספּעציעלער אינוועסטמענט!

די "ספּעשל אינוועסטמענט" פּאָליסי פון די עקסעלסיאָר לײַף וועט אײַך צוריק קערן יעדן דאָלאַר וואָס איר האָט איינגע־צאָלט, צום סוף פון 21 יאָר, פּלוס דיווי־דענדן, און וועט אויך פאַרזאָרגן אינשו־רענס פּראָטעקשן!

THE
EXCELSIOR LIFE
INSURANCE COMPANY
HEAD OFFICE - TORONTO

C. D. Burnham Provincial Mgr.
P. S. Rogers Special Representative
610 McArthur Bldg.
Winnipeg, Manitoba

Please send rates and details of your Special Investment Policy.

Name.....
Address.....
Occupation..... Age.....

בריוו אין רעדאַקציע

וואַנקאָווער, ב. ק.

חשוב'ער רעדאַקטאָר: —

אַ מיטינג איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן ביי אונז אין קאַנגרעגײַשאָן שערי־צדק, און ביי דעם איצטיקן מיטינג האָט מען מודיע געווען, אַז די טעטיקײַט פון אונזער אָר־גאַניזאַציע וועט זיך אָפּשטעלן ביז חודש אָלול, ווײַל עס קומט דער זומער סעזאָן און זומער איז דער מנהג פון אַלע אָר־גאַניזאַציעס. — אַפילו פונ'ם פאַראַמענט, — צו נעמען זיך אַ "זומער וואַקײַשן."

מיט אַ דריי מאָנאַטן צוריק האָבן זיך געפונען אײַניקע מענשן אין אונזער אָר־גאַניזאַציע וועלכע האָבן געגרינדעט אַ "חברה חובבי־תורה" דאָס הייסט די חברה באַשטײַט אין דעם, אַז אַזוי ווי מיר האָבן ביי אונז אין שטאָט אַ רב, רבי וואַוילגע־לערנער, און מען לערנט אַ בלאַט גמרא און אויך אַ פּרק משניות און אויך אַנדע־רע שיעורים, אין כּדי דאָס לערנען זאָל האָבן אַ גרעסערע השפּעה אויף דעם עולם און עס זאָל זײַן מער פאַרבינדונג צו די שיעורים און צו דער דת ישראל, — אין נויטיק די אַלע שיעורים צו נעמען אונטער דער אויפזיכט פון אַ געוויסער חברה, וועל־כע זאָל־האָבן אויף זיך דעם נאָמען חברה חובבי־תורה, — די דאָזיקע חברה האָט גאָרנישט ניט צו טאָן מיט דער קאָנגרע־גײַשאָן פּאָליטיק, ווי אויך פאַרערט די חב־רה ניט קיין פינאַנציעלע שטיצע, האָבן די מענשן, וועלכע גײַען גרינדען די חברה געפונען פאַר נויטיק דורכצופירן די פאַר־מאַליטעט און זיך געווענדעט צו דער עק־זעקוטיווע מען זאָל די חברה באַשטעטיקן.

האָט אַן עקזעקוטיווע פון אָרטאָראָק־סישע שול ניט געדאַרפט פיל קלערן און זאָגן צו דער חברה נײַן און טו און מיר וועלן אײַך העלפן, אָבער גראָדע דאָ האָבן מיר געפונען שטערונגען צו דער זאַך און ווען מען האָט געפרעגט אויף דעם מיטינג פון חדש איר, ר. ה. זונטאָג, מאַי דעם 4טן, וואָס האָט זיך אויסגעלאָזט פון דער חברה חובבי־תורה, איז דער ענטפער גע־ווען: מען איז געווען כּזיי און מען וועט די פראַגע אַנטשײַדן אויף דעם מיטינג וואָס וועט קומען, ר. ה., נאָך דעם זומער סעזאָן, דאָס קומט אויס, זאָל יענער שטיין און וואַרטן ביז עס וועט אים מיאוס ווערן וועט ער אַליין אַוועק . . . און אין דער זעלבער צײַט האָט מען פאַרהאַנדלט אַזעלכע פראַגן, וועגן וועלכע ס'איז אפילו ניט כּדי צו רײדן.

מיט גרעסטן כבוד.

—ל. ראָס

עלעקטריק רעיל ווײַ סערוויס העלפט פאַרקויפן ריל עסטייט

(ציגעשיקט פון ווינניפּעג עלעקטריק קאָ.)

קאָנעטיקוט "רעאַלטאָרס" האָבן לעע־טענס באַשלאָסן בײַ זייער קאָנווענשאָן אַז "עלעקטריש־רעיל־ווײַז" ליגט אין דער כאָמע וויכטיקסטער פאַקטאָר אין דער אַנטוויקלונג פון רעזידענשעל און אינדוס־טריעלן ריל עסטייט, און זיי האָבן דער־קלערט, אַז דאָרט, וואו עס איז ניטאָ נאָ־ענט קיין טראַנספּאָרטאַציע, איז שווער צו פאַרקויפן רעליסטייט, סיי פאַר הײַמען אָדער פאַר קאָנסטרוקציע פון פאַבריקן. אַלס אַ פאַקט האָבן זיי אָנגעוויזן, אַז אין אַלע אַדווערטײַזמענטס אין די צײַטונגען ווענן דעם פאַרקויף פון פּראָפּערטיעס, ווערט געזאָגט: "נאָענט צו סטריט קאַר ליניעס", 2 מינוט גאַנג פון סטריט קאַר" אין אַ. וו. אפילו אין די קלאַסיפיצירטע אַדווערטײַזמענטס צו פאַרקויפן אָדער פאַררענטן אַ געבײַדע, דערשײַנען ענלאַכע אויסדרוקן.

די "רעאַלטאָרס" זאָגן אַז דער דאָזיקער צושטאַנד עקזיסטירט, ניט געקוקט אויף דעם וואָס אַ גרויסע צאָל אײַנוואוינער פון קאָנעטיקוט פאַרמאָגן אַוטאָמאָבילן אײַנ־קע פאַמיליעס האָבן מער ווי אײַן אַוטאָ־מאָביל. די עלעקטריק רעליווײַ טראַנ־ספּאָרטאַציע ווערט וויכטיק פאַר אַלעמען אויסער די מענשן, וועלכע נוצן זײַערע אַוטאָמאָבילן אין פאַרלויף פון דעם טאָג, ווײַל ווען דער אַוטאָמאָביל ווערט גענוצט פון דעם הויפּט־טייל פון דער פאַמיליע פאַר טראַנספּאָרטאַציע, צו און פון זײַן ביזנעס, נוצן אָבער די אַנדערע מיטגלידער פון דער פאַמיליע, עלעקטריק קאַרס פאַר זײַ־ער טראַנספּאָרטאַציע, און אויב דער אַו־טאָמאָביל ווערט אויבערגעלאָזט פאַר דעם נעכרויך פאַר דער פאַמיליע, מוז דער מאַן נוצן די באַרינונג פון דער טראַמוואַי פאַר זײַן טראַנספּאָרטאַציע. פּובליק טראַנס־פּאָרטאַציע־באַרינונג ווערט באַטראַכט אַלס אַ מער וויכטיקער ענין ווען עס קומט צו פאַרקויפן ריל עסטייט, ווי ברוקירטע נאָכן.

אויב איר ווילט אַז אײַער נעלט זאָל זײַן זיכער, שיקט עס דורך די

קענעדיען נעשאָנאַל עקספּרעס

CANADIAN NATIONAL EXPRESS

יעדע קבלה (רעסיט) איז גאַראַנטירט צו דער רעד־גיריונג. נאָכדעם ווי דאָס נעלט באַקומען איר אויסגעצאָלט, באַקומט איר צוגעשיקט אַחיים אַ אונטערשריפט פון דער פּערזאָן וואָס האָט דאָס נעלט באַקומען.

Canadian National Express
355 McGill St., Montreal

אָדער דורך דעם נאָענטסטן אָפיס צו אײַך יעדער סטײַשאָן אײַזענבאַן פון דער

קענעדיען נעשאָנאַל אײַזענבאַן

קאָן שיקן נעלט

ווען איר שיקט פּעקלאַך, פרעגט שטענדיק פאַר קענעדיען נעשאָנאַל עקספּרעס

א גענוגנדיקער זאַפּאַס

הייסע וואַסער

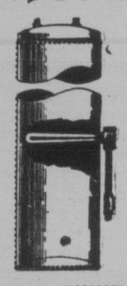

פאַר בלויז

$1.00

איינצאָלן

באַלאַנס לײַכטע טערמינען

שטעלט אַריין אין אײַער היים אַן עלעקטרישן

וואַסער היטער

טעלעפאָן 132 848

Winnipeg Hydro

55-59 PRINCESS ST.

פיעלע גוטע וועגן ווי צו עסען אַלל־ברען

באַזײַטיגען פאַרשטאָפונג און שאָפען אײַזען אין בלוט

עס זײַנען דאָ פיעלע פאַרשידענע וועגן ווי אַזוי מען קען עסען קעלאָגג'ס אַלל־ברען און דאָס האָבען. ווי אַזוי איהר זאָלט עס טוט עסען, אַלל־ברען איז פאַזיטיוו גאַראַנטירט צו באַזײַטיגען צײַט־פונג, אָדער איהר קריגט אײער געלט צוריק!

פיעלע מענשען עסען קעלאָגג'ס אַלל־ברען אַלס אַ סיריעל. עס איז געשמאַק איז צו געבראָוכען עס און סופּס און סאָ־לאַדס. עס איז זעהר געשמאַק ווען מען ווייקט עס אײַן אין פרוכט זאַפט. עס איז אויך אַ גוטע מאָלצײַט אין אַ גוטן מאָרגן.

קעלאָגג'ס אַלל־ברען באַזײַטיגט נור נאָר פאַרשטאָפונג, נאָר עס שאַפט אײַך אײַ־זען פאַר'ן בלוט. מיט מילך אָדער פרוכט־זאַפט ברײַנגט עס דעם דײַעטש וויכטיגע ווײַ־טאַמינס. פאַר רעדוצירענדע דײַעטס זאָלט איהר עסען אַלל־ברען. עס העלפט פאַר־מיידען פאַרשטאָפונג און בלוטלאָזיגקײַט.

באַשטעלט אַ פּעקעדזש קעלאָגג'ס אַלל־ברען. עס וועט אײַך געפעלען די פאַרבע־טערונג אין מעס און פאָרק. אײַער גראָ־סער האָט עס אין רײַשען־און־גרינעם פּע־קעדזש. עס קומט פון קעלאָגג אין לאָנ־דאָן, אָנטאַריאָ. קעלאָגג'ס אַלל־ברען איז אַבסאָלוט כשר אונטער דער השגחה פון אַגודת הרבנים פון מאָראַנטאָ.

Kellogg's
ALL-BRAN

פאַראײַניקט זיך מיט קאָופילד בראָון

פּילאָט דזשי. האָוז

מר. האָוז, וועלכער איז פריער געווען מיט דזש. דזש. גיבסאָן, לימיטעד, איז אַריינגעטראָטן אין דעם לאָקאַלן עקזעקו־טיווע סטעף פון קאָופילד, בראָון און קאָמ־פּאַני, גוט באַקאַנטע אַרווערטײַזינג און מערטשאַנדײַזינג איידזשענסי.

ס'איז בעסער ווי גאָרנישט

גביר: — האָט קיין פאַראיבל ניט, איך האָב ניט וואָס צו געבן.

אָרימאַן: — קיין נדבה ניט איר ניט און קיין פאַראיבל זאָל איך אויך ניט האָבן — וועל איך דאָך גאָרניט האָבן.

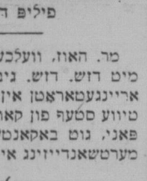

ווערינאַס אַלסערס, ריינערע וואונדן, עקזעמאַ און אַלע אַנדערע הויט קראַנק־הייטן נעהײַלט ווײַל איר אַרבעט. לײַכטע זעלכסס הײַם באַהאַנדלונג גע־נוצט פון אויסגעפּרובירטן דערפאָלג פאַר אַ סך יאָרן וואו אַלע אַנדערע רפואות האָבן ניט געהאָלפן. אַ סך באַשעפיקונגען, שרײַבט צו:

NURSE DENCKER
610½ Portage Ave.
WINNIPEG

פרס, סטאַמפּ, ביעלע, מאַנ־שרײַבן: "אײַער שעריצן האָט געטאָן וואונדער פאַר מיר. דער אַלטער האָט זיך נעכטעדיק נאָכן ערשט מען מאָל אָנגעזען דעם אינטערעסן. איך קאָן אויף אויסדריקן מיין דאַנקבאַרקײַט אַ.ג.וו.

קווינס טעאטער, מאָרגן, מיטוואָך, מאי 14-טן

8.30 אָוונט פונקט יעקב (קאָהען) בערלינס אויפפירונג

"דער טאנץ צום טויט"

מיט'ן אנטייל פון דעם גאנצן אנסאמבל

כלוטיקע טעג

ראמאן פון אידישן לעבן אין דער צייט פון די ערשטע יאָרן פון דער וועלט מלחמה

פון י. נאָרמאן

(פארטזעצונג)

אין א געוויסן אונט האט זיך אין מיין קרעטשמע אפגעשטעלט א מאן, וועלכער האט אין זיינע ארמס געטראגן א קליין קינד, א אינגעלע.

מיר איז דער מאן שטארק פארדעכטיק געווארן, דען ער האט גערעדט אידיש, האט זיך געפירט אידיש, און מען האט אויף אים גאר אנדערש ניט געקאנט דיינקען, נאר אז ער איז א איד אין דאך איז עס געווען קלאר אז ער איז א גוי, דען קיין איד קאן ניט באוויין זויפיל צו טרינקען וויפיל ער האט געטרונקען, און אזוי דערלאנגענדיק אים צום טיש איין פלאש בראנפן נאך דער אנדערער, גיב איך אים א פרעג: צו וועמען באלאנגט דאס קינד וואס ער טראגט מיט זיך און וואוהין פירט ער עס?

עס איז א אידישער אינגעלע, האט ער מיר געענטפערט. דאס קינד פון מיינער א באקאנטער אידישער פאמיליע, זיין פאטער איז געשטארבן, אים איבערגעלאזן אין עלנט, און איך אלס פריינט האב גע־פונען פאר מיין פליכט אים צו פארזארגן. איך וועל אים ברייננען אין א אידישער הויז, זיי זאָלן אים דארט האָ־עווען.

מיר איז די געשיכטע פארגעקומען פאר דעכטיקם, האט צמה דער אימיגראנט וויי טער דערציילט, אז א קריסט זאָל אזוי שטארק זארגן פאר א אידישן יתום און זוכן פאר אים א אידישע פאמיליע, וואו ער זאָל זיך האדעווען, דאס האט זיך מיר גערנים געגלויבט און איך האב אים אפן געזאגט, א זאיך גלויב ניט קיין ווארט וואס ער האט מיר דערציילט.

— ווי איך בין א איד! — האט ער זיך געשוואָרן, עס איז א אידיש קינד און איך וועל עס אויפהאדעווען אין א אידי־שער הויז.

— דאס איז אמת טאקע ווי דו ביזט א איד, האב איך געלאכט, אבער וואס נוצט עס מיר אן? טרינק, פאן קוכאנע!

איך האב אים אונטערגערוקט נאך א פלאש שנאפס און ער האט געטרונקען ביז דער שנאפס האט אים אריינגעשלאָגן אין קאָפּ און ער איז געווארן רעדעוודיקער. איך האב דאן דערפאר, אז אים האט גע־שיקט א פוילישער פריץ, א געוויסער יאן בושעווסקי, און אז דער אינגעלע איז א ממזר, טאקע בושעווסקי'ס.

— א ממזר! — האט ראנאווין ארויס־געפרעגט צווישן די ציין און איז בלאס געווארן, דען אין דעם דאזיקן אויגנבליק איז אים געקומען אין געראנק זיין איר־גענע יונגט וועגן אלע האבן אים גערופן ממזר, און ווען ער האט זיך געהאדוועט ביי דעם ארימען שוסטער, ניט וויסנדיק ביז היינטיקן טאג ווער עס זיינען זיינע עלטערן. — א ממזר, האָנט איר?

— אבער וואס האט איר זיך אזוי דער־שראָקן? — האט דער אימיגראנט גע־לאכט גראב, און ביי אייך אין דייטש־לאנד פעלן דען אויס ממזרים?

— דערציילט ווייטער, האט שלמה ראנאווין צו אים געזאגט.

— מיר איז דאן געקומען א גוטער געדאנק. — האט דער אלטער צמח ווייי־טער דערציילט: איך האב דעם שכור אונ־טערגערוקט נאך א גלאז שנאפס און אים געפרעגט, אויב ער וועט פאר איין וועג אפמאן נאך א שטיקל ארבעט פאר וועלכע דער וועט קריגן גוט באצאלט.

— פארוואס ניט, האט דער שכור גע־ענטפערט.

— איך האב אים דאן אנגעווייזן אויף דאס קינד, וועלכן נחמן זלאטעס האט מיר איבערגעגעבן צום האדעווען. ער איז ניט קיין ממזר, האב איך געזאגט צום שכור לאכנדיק, נאר ער איז נאך ער־גער פון א ממזר, א אידישער טאטע און א אידישע מאמע, ביידע בשר'ע עלטערן און דאך וויל אלע פון אים פטור ווערן, נעם עס מיט דיר וואו דו וועסט אפזעצן פאן בושעווסקי'ס שטיקל סחורה, וועס־טו אפזעצן אויף דעם דאזיקן אינגעלע, — וועסטו מאכן דאס נשעעפט?

ער האט זיך א ווייל געקראצט הינ־טערן אויער און געפרעגט:

— נו, וואס קריג איך דערפאר?

— א פינפערל, האב איך אים געענט־פערט.

— עס נייט ניט, האט דער שכור א קלאפ געטאן מיט'ן פויסט אין טיש, ווען פאן בושעווסקי זאל עס וויסן! אים קאסט די נשעיכטע פיל טייערער.

זיך אויסגעלייכט אויף א פינף־און־צוואנ־ציקער אין א פלאש בראנפן. איך האב אים איבערגעגעבן דאס קינד פון ר' נחמן זלאטעס שיינער טאכטער און איך בין געווען גליקלאך וואס איך בין דערפון לויז געווארן.

יאָרן זיינען אוועקגעגאנגען. איך האב שוין נעהאט פארגעסן די נאנצע נשעיכטע אלס נחמן זלאטעס האט מיר געלאזט רו־פען צו זיך.

ער האט געהאלטן ביים שטארבן, עלנט אין זיין דייכטום, און ביי זיין בעט איז געווען גאר א פריינט און דער ארזואר־קאט.

— צמח, — האט צו מיר דער נוסס'ער גביר געזאגט, צו שפעט האב איך זיך אַרומגעזעען אז איך האב געהאנדלט קע־נען מיין אומגליקלאכער טאכטער ווי אן אכזר. איך איר פארטריבן פון מיין הויז און אוועקגערויבט איר קינד פון איר, און פארוואס? ווייל זי האט געהייראט דעם מאן וועלכן זי האט געליבט, א מאן אן ערלאכן, אן איידלען און גוטהארציקן, איך בין דאמאלסט געווען צו שטאלץ, אז זי שטארבענעם.

די מוטער איז שוין לאנג פארשוואונ־דען, פון דעם פאטער איז אויך ניטא קיין שפור, קיינער וויים ניט אויב זיי לעבן אדער זיי זיינען טויט; זייער קינד אבער איז דא, מען האט אים איבערגע־נעבן אין מיינע הענט און איך בין פאר אים פאראנטווארטלאך, איך מוז אים ברייננען, אום ער זאל קריגן זיין ירושה.

נאך דער דאזיקער דערקלערונג איז מיר גארניט געבליבן צו טאן, נאר צו דערציילן דעם אדוואקאט דעם גאנצן אמת, אז איך האב דאס קינד אוועקגענע־בען צו אן אומבאקאנטן מאן, ווייל ניט זיינע עלטערן און ניט זיין זיידע האבן ווען אויף אים נאכגעפרעגט. אבער ער וועט ווערן פארזארגט פונקט ווי דער צווייטער אינגעלע, וועלכן דער מאן האט מיט זיך געפירט.

— און ווער איז יענער מאן? — האט דער אדוואקאט מיך געפרעגט.

— איך קאן אים ניט — האב צוב געענטפערט — ער האט געשיינט צו זיין א איד, און ער האט דאך אויסגעפוקט ווי א גוי.

— און ווער איז יענער אינגעלע? — האט דער אדוואקאט ווייטער נאכגע־פרעגט פון מיר.

— דאס ווייס איך ניט — איז גע־ווען מיין ענטפער, לויט ווי דער מאן האט מיר דערציילט אי דאס קינד געווען א אומגעוועצאכט. דער פאטער הייסט עס איז פאן בושעווסקי.

— איך וועל פרובירן אויסגעפינען דעם פאליאק פאן בושעווסקי, — האט דער אדוואקאט דערקלערט. — ער וועט ווער־שיינלאך זאגן, ווער דער מאן איז, וועלכער האט אוועקגעפירט די ביידע קינ־דער; אבער איך וואר־ן אייך, אז וואס עס זאל: ניט פאסיר, וועט איר זיין פאר־אנטווארטלאך פאר דעם קינד, וועלכן מען האט אנגעטרוועט אין אייערע הענט. אויב איך וועל פון דעם פאליאק גארנישט דערפאר־ן, וועט איר מוזן צו־שטעלן דעם אינגל, אדער איר וועט גיין אין ווידע.

(פארטזעצונג קומט)

איך מאך באקאנט אלע מיינע פריינט און באקאנטע, אז איך האב געעפנט א

כשר רעסטאראן און דעליקאטעסן סטאָר

אויף קאָרנער עליס און גערי סטריט

וואו איר וועט קאנען באקומען די בעסטע היימישע מאלצייטן און געשמאקע היימישע געבעקסן.

מיין פראָו איז דער שענסטער אין שטאט און געפינט זיך אין דעם סאמע ביזנעס צענטער.

קומט און איבערצייגט זיך

ב. א. שמעלניצקי, איינגטימער

COMMERCIAL KOSHER RESTAURANT

COR. GARRY & ELLICE ארום די עלעקטריק רייל־ווייי טשעמבערס

"געננסטער ליבע"

מעלאדראמע אין 4 אקטן פון יעקב קאהען־בערלין. (רעצענזיע) פון מאָרים גוסין

"מיט מיין נעוואטער באנדע וועל איך אוועקפאָרן, איך וועל צערוויבן הונדערט שטעט, מיט מתנות וועל איך צו מיין געליבטער קומען און איך וועל עס איר אוועקגעבן פאר איר ליבע צו מיר:

"נאר אויב אין מיין הארצן וועט זיך אריינ'גנב'ענען א צווייפל, אז מיין גע־ליבטע איז מיר ניט בעטריי, דאמאלסט וועט די גאנצע וועלט אויפציטערן, און איינשווידערן זיך וועט דער טייוול אליין".

דאס זיינען א פאר סטראפן פון דער באקאנטער רוסישער ליד "דאס ליד פון דעם גזלן" (פעסניא ראזבאיניקא"). דאס באווייזט די פסיכאלאגיע פון דעם גזלן, און אויף וואס ער איז פייאיק, און וואס ער איז גרייט צו טאן פאר זיין געליב־טער — הונדערט שטעט צערבאיבן, אויס־מארדן אימיצנס אנדערש געליבטע, פאר־ניסן טייכן אומשולדיק בלוט. אבי מיט מתנות קומען צו זיין געליבטער.

אז געננסטערס זיינען פייאיק ליב צו האבן זיך קיין סוד ניט. ליבע, זאגט מען, איז אזא מין קריינק צו וואס יעדער בשר־ודם איז אונטערוואר־ן, און געננסטערס זיינען אין דעם פאל ניט קיין אויסנאם, א געננסטער קאן מיט איין האנט קאלט־בלוטיק הערמארן און אומשולדיקן מענ־שען פאר א ביסל קליין געלט. און מיט דער צווייטער האנט קאן ער צערטלען זיין אלטע מוטער, זיין געליבטע, און ער קאן אוועקגעבן זיין לעצטן ביסן צו אן אומבאקאנטן, ווען יענער ווייזט אים א קרומע מינע. אזא מין פראפעסיאנעלער "אינטעליגענטער עקספראפריאטאר" מיט דעם נאמען סאוויצקי פון נאוואזיבקאוו (משערינגאווער גובערניע), רוסלאנד, האט עטלאכע יאר צייט אפגעטאן מעשים אין יעדעם ראיאן, ביז ער איז ענדלאך געפאלן פון א קויל פון דעם ביקס פון א טשערקעס, אין 1911. אין "קראסנאיע סעלא" ארום נאמעל, מאהילעווער גובער־ניע.

אז קרימינאלן זיינען גרייט מיט זייער לעבן צו באצאלן, כדי צו רעטן א צווייי־טען פון טויט, איז אויך באוויזן גע־ווארן אין דער טראגישער שריפה אין דעם שטאט־פריזאן אין קאלאמבוס, אהייא, וואו א צאל "לאיפערס". (פאר'משפט'ע צו לעבנס לאנגלאכער געפענגניש) און לאנג־טערמיניקע ארעסטאנטן האבן זיך געוואָרפן אין פייער צו רעטן זייערע חברים פון טויט. און אייניקע פון זיי זיינען אין זייער רעטונגס ארבעט אומגע־קומען אין די פלאמען.

מען קאן זיך פארשטעלן אז ווען איי־נער ווערט פאר'משפט צו צוואנציק אדער דרייסיק יאר פריזאן, איז עס געווים ניט דערפאר וואס ער האט ניט געליבט קיין צווי פאר תפילין יערן טאג, געווים זיי־נען א סך פון יענע פריזאנערס געווען שרעקלאכע פארברעכער. אבער ווען דאס "פינטעלע מענש" האט אין זיי דערוואכט, זיינען זיי געווען גרייט צו מקריב זיין זיך איינער פאר דעם אנדערן. געווים זיי־נען פאראן איינגאנצן פארדארבענע געננ־סטערס אין וועמעס הערצער עס איז אויס־געלאשן געווארן יעדער פונק פון מענשלא־כען באגריף, און ווען יענע איז ניטא וואס צו רייד־ן.

"געננסטער ליבע" קאן מען ניט ארויס־נעמען פון דעם כלל פון די אנדערע אי־דישע מעלאדראמען. דאס איז פונקט אזא "יחסן'דיקע מעלאדראמע" אין וועלכער עס וואלט זיך אפגעשפילט דאס לעבן, מיט אלע צרות און פריידן פון א "באלעבאס־שער פאמיליע". עווישן ניט געננסטערס זיינען פאראן אינטרינאנטן פונקט ווי עווישן געננסטער און א. ו. נאטירלאך איז אין דער מעלאדראמע ניט געזאגט געווארן קיין נייעס. דאס איז די זעלבע גוט־באקאנטע מעלאדראמע, נאר עס האנדלט זיך עווישן געננסטערס, מיט די זעלבע צופאלן וואס עס קומען אפט פאר אין מעלאדראמעס.

יעקב (קאהען) בערלין, האט געהאט צו שפילן זייער א דאנקבארע ראָל. זיין ראָל איז צווייפאך דאנקבאר. ערשטנס וואס ער האט שטענדיק געווטכט צו באשיצן זיין געליבטע מארדזשי. ניט געקוקט אויף דעם וואס זי האָט אים ניט ארויסגעווייזן קיין ליבע, און צווייטנס האט מען פון אים ניט געזעען קיין געננסטעריים. פון דעם ערשטן אקט אן איז ער שוין געווען א פיינער מאן, און ער איז געקומען פאר דעם עולם אן אפגעזונדערטער, אן אפ־גע'ענגסטער"טער, אן אפגע'טובל'טער הייליקער פארליבטער. און ביי אונז אירן איז א בעל־ תשובה א גאנצע צאצקע, און דערפאר האט ער געהאט די גאנצע סימ־פאטיע פון דעם גרויסן עולם אויף זיין זייט. וואלט אפשר דער עולם געזעען זיין ברוטאליטעט ווען ער איז געווען אויף דעם הויכן פערעסטאל פון זיינע "בלוי־ענדע" געננסטער יאָרן, וואלט אים אפ־שר ניט אזוי לייכט געווען צו געווינען די סימפאטיע פון דעם עולם. אבער דער עולם האט בלויז געהערט ז א ג ן אן ער איז געווען א געננסטער, און פון הערן ביז זעען איז א ווייטער מהלך.

זיין ראָל האט יעקב (קאהען) בערלין געשפילט אויסגעצייכנט גוט. ער איז גע־ווען טעמפעראמענטפול און סענטימענ־טאל פינקטלאך אויסגעהאלטן. ער האט זיין ראָל באהאנדלט ברויזנד און צארט לויט זיין באגריף, וואס עס קאן אויך זיין אלעמענס באגריף, און ער האט געצויגן מיט זיין שפילן אלעמענס אויפמערקזאמ־קייט.

נעלי גרעגוויל אין דער ראָל פון מאר־דזשי, די העלדן פון דער מעלאדראמע, האט אויף איר שטייגער געשפילט איר ראָל וואס זי האט עס פארוואנדלט אין א צענטער פון אויפמערקזאמקייט. זי איז געווען גוט אין אלע אקטן, אפשר האט זי געמאכט א טעות (פרייטאג אונט) וואס זי האט זיך ניט גרימירט א ביסל עלטער אין דריטן אקט, נאכדעם ווי זי איז אפגעזעסן אכצן יאר אין פריזאן, און זיכער האט זי אין פריזאן קיין "גוד טיים" ניט געהאט. אכצן יאר פריזאן מוז ווירקן אויפ'ן געזונט. מען ווערט גרוי, חושך, אזוי ווייניקסטנס שטעל איך זיך פאר, בפרט פון אזא טראגישן לעבן וואס זי האט דורכגעמאכט. עס מוז זיך אפ־שטעמפלען אויף דאס געזיכט . . . אבער איר ראָל האט זי געשפילט זייער גוט און זי האט ניט ווייניק טרערן ארויסגערופן ביי די זייערע וועלכע זיינען פעאיק צו וויינען פון אזעלכע זאכן.

מישא קאלטנאף איז געווען אלרייט אין זיין ראָל אלס ביל, א גאנץ נעראטע־נער אינטרינאנט איז ער געווען, און צו דעם זיינט ער שיין. אויך איז אנא איידל־מאן אין דער ראָל פון ליל, געווען גאנץ געלונגען, בייסנד אינטרינאנטיש. און זי האט געשפילט שיין און אויסגעהאלטן אין אלע אקטן. דאס זעלבע קאן געזאגט ווערן וועגן לואיס מארקוס אין דער ראָל פון דייוו. ער האט געשפילט זיין ראָל אויס־גערעכנט און מיט פארשטאנד, קאלטבלו־טיק און פינקטלאך.

לילי שוקין און סאָל. דזשאזעפסאן האָ־בען געראטן קליינע ראָלן צו שפילן, און זיי האבן געטאן זייער בעסט לויט די אומשטענדן.

א לעבעדיק פארל איז ארטור ווינטערס און אנא זיגעלאוב. דער עולם האט זיי אויפגענומען זייער גוט און זיי האבן אין זייערע ראָלן "איזי און ליזי" אין א גרוי־סער מאס אמוזירט דעם עולם. ער אלס בוף, און זי אלס סובערען. זיי זיינען ביי־דע לעבעדיקע דראמען.

בכלל איז זייער ערשטע פארשטעלונג אויפגענומען געווארן פון דעם עולם זייער גוט. דער גאנצער אנסאמבל האט זיך אויסגעצייכנט יעדערער אויף זיין אר־ט איר געביט, סיי אין די גרעסערע און סיי אין די קלענערע ראָלן. די קווינס טעאטער פאטראניזירער האבן אים צום שלוס פון טעאטער סעזאן, א געלעגנהייט צו זעען עטלאכע אמוזירנדיקע פארשטעל לונגען פון דער יעקב (קאהען) בערלין טרופע, אויף זייער איצטיקן קורצן באזוך דא אין שטאט.

היינט אויף דער ראדיא

CKY

ווינניפעג

3.00—מוזיקאלישע פראגראם.
7.00—האלבע שטונדע קאנצערט.
7.30—באקינגהאם פראגראם.
9.00—נאווילע פראגראם.

CNRW 780

ווינניפעג

9.00—סי. ען. אר. טראנסקאנטינענטאל נעטווארק.

CJRW 499.7

פלעמינג

5.40—מוזיק.
6.00—אנקל פיטער
8.00—סטודיע מוזיק.
8.30—אוירל הילס ארקעסטער.

CJGX 650

יארקטאן

7.15—פריידי פארמערס ראדיא שעה.

WBBM 770

5.30—שיקאגא, מוזיקאל. פראגראם.

WHK 1390

6.30—קליוולאנד. פאר־שייד. פראגראם.

WGN 720

7.00—שיקאגא, עווערדי שטונדע.

WMAQ 670

8.00—שיקאגא. מוזיקאלישע פראגראם.

WTAM 1070

8.30—קליוולאנד, אר. קיי. א. שטונדע.

WLW 700

9.00—סינסינאטי, פאלאיס.

WIBO 560

9.00—שיקאגא. טאנץ מוזיק.

WMAQ 670

10.00—שיקאגא. טאנץ מוזיק.

WLW 700

10.00—סינסינאטי, פארשייד.

WCCO 810

11.00—מינעאפאלים, פיטשור.

WTMJ 620

11.00—מילוואוקי. טאנץ מוזיק.

NEW PALACE THEATRE

היינט און מארגן

"גאָלד גרעבער פון בראָדוויי"

זינגענדיק, ריידנדיק, טאנצנדיק בילד אויך קאמעדיע, פאקס נייעס.

אין פעלעס טעאטער

היינט ווערט געוויזן אין פעלעס טעא־טער דאס באריטמט בילד "גאָלד גרעבער פון בראָדוויי", מיט אן אל־סטאר קעסט, און הונדערט שיינע באר מיידלאך. דאס איז א דורכאויס ריידנדיק, זינגענדיק און טאנצנדיק בילד. הונדערט פראצענט גא־טירלאכער קאליר. דער גרעסטער "היט" פון יאר. איינע פון די אמוזירנדיקסטע בילדער וואס איר האט ווען געזעען. עס ווערט אויך געוויזן א שיינע ריידנדיקע קאָ־מעדיע און פאקס נייעס. זעט און הערט עס אין פעלעס טעאטער.

די ווערטן אנגעבאטן אין

דיימאנדס אין בזירקס

קאנען ניט איבערטראפן ווערן

Henry Birks & Sons, Ltd.

:: אנב־אורחא ::

(שלום פון זייט 1)

סכנה. קולטור ארבעט — דערויף זיינען מיר דא!"

אלע חסרונות וואס מען געפינט איצט אויף דער קולטור געזעלשאפט, זיינען דער ווייטערדיקער פועל־יוצא פון דער לכתחילה אנגענומענער הנחה: די קול־טור געז. גנב'עט זיך אריין אין אונזער געביט, און זי איז דערפאר שעדלאך".

עס קומט אויס ווי מיט יענעם, — איך וויל ניט זאגן ווער דאס איז, — וואס זיצט אויף די גוטע זאכן, עסט אליין ניט און לאזט דעם אנדערן ניט צוריר־ן זיך . . .

אט איז איינער פון א סך ביישפילן, ווי פארטיזאנישקייט איז א קללה!

BOSTON HAT WORKS

איין טאָג באדינונג

ליידים און דזשענטס פעלט העטס און קעפס געריניקט, געבלאקט און רעמאדעלט.

מיר קומען נאך דעם און מיר דעליווערן עס צוריק.

566 מיין סט. טעל. 25 623

INCOME TAX SERVICE
AUDITS, FINANCIAL REPORTS
INVESTIGATIONS

מוקפיפינג סערוויס

ס. א. פארטינאל

— מיט —

דזשא. לוס און קאמפאני

Chartered Accountants, Auditors

204 עיוניון בלאק, טעלעפאן 23 942
רעזידענס פאן 24 524

סעלקירק פראכט באדינונג

מיידט אויס עקסטרא הענדלינג פון אייערע פראכט שיפמענטס צו סעל־קירק דורך שיקן ביי טראק.

פראכט צונענומען פון אייער ווער־הויז און דעליווערט דעם זעלבן טאג.

דער רייט איז 20 סענט א הונדערט פונט מיט א מינימום טשארדזש פון 25 סענט א שיפמענט.

ספעציעלע קוואטיישאנס אויף סא־ליד טראק לאד לאסט.

פאָנט 842 347 אָדער 842 348

און א טראק וועט צו אייך קומען

Winnipeg, Selkirk & Lake Winnipeg Railway

2nd Floor, Electric Rly. Chambers

זעט אונזערע נייע ספרינג סחורות

א גרויסער אויסוואל פון וואס אויסצוקלייבן

Dominion Furniture Co., Limited

499 NOTRE DAME AVENUE
PHONES: 86 195 — 87 873

וואנגאן און קאקראוטשעס

פארניכטעס. ארבעט גאראנטירט

CHARLES RIESS & CO.
376 Colony St. Phone 33 529

פאר רעדזשיינע, קאלנארי, עדמאנטאן, סאסקאטון און וואנקאווער

מיר ווילן אנגאזשירן א יונגנמאן אדער א פרוי צו רעפרעזענטירן אונז אין אייער גענגנט צו פארקויפן אדווערטייזינג, ווי אויך צו האבן דעם איפזיזכט איבער די סובסקריפשאנס; בלויז א טייל פון אייער צייט איז נויטיק פאר דעם. אויב איר זייט פארינטערעסירט, שרייבט צו דאס אידישע וואָרט, אדוגערטייזינג דעפארטמענט, 165 בעלקירק עוועניו.

מיר האבן א פלאץ אין אונזער אדווערטייזינג דעפארטמענט פאר א יונגן מאן וועלכער קאן גוט ענגליש און אידיש. מוז זיין וויליק צו ארבעטן און לערנען די ביזנעס. קיין אנדערער זאל זיך ניט ווענדן.

קומט אין אונזער אדווערטייזינג דעפארטמענט יעדן טאג פינף אזייגער נאכמיטאג (חוץ שבת און זונטאג), און פרעגט פאר מר. מיינס.

:: פערזענלאכעס ::

PERSONAL

פליכעוואטע מענער — נייע האָר — אין 10 ביז 60 טעג גאראנטירט; שארבן קרעץ, דענדראף, שארבן עקזעמא, נע־הייטלן דורך פערזענלאכער באהאנדלונג.

FRANKS, 207 Montgomery Bldg.
215½ Portage Ave.

קארנער נאטר דיים.

SIMPSON & COMPANY

ביילינס

לייסענסט און באנדעד

ר. סימפסאן, מענגעדזשער

404 McINTYRE BLOCK PH. 88 008

געלט!

פאר אייערע באלדיקע נוטן

$50 ביז $500

צוועלף מאנאטן צו באצאלן עס צורק.

ריזאנייבל ריינטס.

פינקטלאכע באדיינונג.

שטריינג פארטרויליאך

אפן טעגלאך ביז 7.30 נאכמיטאג.

General Loan and Insurance Agency
718 Somerset Block, Winnipeg
Phone 24 789

R. B. ORMISTON

פלאָריסט

צוויי סטארס צו אייער באדיינונג

96 Osborne St., Phone 42 386
340 Portage Ave., Phone 24 791

בלומען טעלעגראפירט איבעראל

PEACOCK TAXI

נייע נידעריקע פריזן

50 סענט, 75 סענט, שטאט ריזעס

$2—$1.75 א שטונדע

מיר נוצן נייע נעש סערואנס אויסשליסלאך

טעלעפאן 23 100

מיס מאניע וואולף

גוט באקאנטע ווינ'פענער דרעסמייקער און שניידערן האט זיך ערשט צוריקגע־קערט פון אייראפע.

615 Winnipeg Piano Bldg.
Phone 22 430; Res. 51 650

פאנדנישאנס פאר מצבות נעמאכט און פארריכט פאר אייער צופריידנהייט.

JOHN SCHALER
Phone 5993921

מאָרים דעליקאטעסן

מיר פארקויפן אלע סארטן וואורשט, גע־רויכערטע און געפיקלטע פליישן און ווינערס — אויך אימפארטירטע. א פולע ליין פון אידישע דעליקאטעסן

223 דאָפערין עוו., טעל. 57 617

PUHLMANN HERB TEA

פאר אסטמא, בראנכיט, הוסט, היי פיווער

קומט, שרייבט אדער טעלעפאנירט

W. J. WHIDDEN & CO.
643 Somerset Bldg. Phone 26 931

וואָלפייפערס

סעמי־טרימד און פאנווארטהי

פולע ליין פון פיינטס און בערשטלאד

WINNIPEG WALLPAPER & PAINT, LTD.
614 Portage Ave. Phone 72 312

A. MUIR

אוטומאָריזירטער

דוקא פינישינג סטייישאן

פענדערס און באדי ריפעירס

376 FURBY ST.

PH. 33 255

נעשעפט נעלעגנהייטן

Business Opportunities

די בעסטע געלעגנהייט צו קויפן אן אפ־געפיקסטע דזשועלרי ביזנעס אין ווינ'פעג אין דעם בעסטן לאקיישאן אין מיין סט. פאר די לעצטע 5 יאר. אורזאך פון פאר־קויפן איך פאר אריס אין די סטייטס. זיך ווענדן צו

R. BERNOW—574 Main St.

צו פארקויפן א גוטע טייליארס ריפעירינג און קלאינינג סטאר אין א גוטן ענגלישן לאקיישאן אין שטאט. גוטע געלעגנהייט צו מאכן א גוטן לעבן. איינגטימער פאר־קויפט ווייל ער פארלאזט ווינ'פעג צוליב זיין געזונט. זיך ווענדן צו דאס אידישע וואָרט באקס 8662.

צו פארקויפן. שעמראק באטלינג וואָרקס. מעריסין העט, אלטא. א שטעטל פון ארום 9 טויזנט. קיין אנדער באטלער אין שטע־טל. א גוט באצאלטע ביזנעס, גוטע אור־זאך פאר פארקויפן. דער קויפער קאן עס איבערנעמען דעם ערשטן אוגוסט. זיך ווענדן צו

SHAMROCK BOTTLING WORKS
MEDICINE HAT, ALTA.

דזשענעראל סטאק צו פארקויפן אין א גוטער לעבעדיקער שטעטל. פאר שנעלן פארקויף וועלן מיר געמען 50 סענט אויפן דאלאר. זייער נידעריקער רענט. אורזאך פון פארקויפן, איינגטימער פארט אוועק אין די שטאטן. זיך ווענדן אין דאס אי־דישע וואָרט באקס 8698.

סיטי מיליינערי, סטאק און פיקסטשורס וועלן פארקויפט ווער צו א צוציענדיקן פריין. גוטער לאקיישאן. ריזאנאייבל רענט. ווענדן צו

JOHN A. BRADLEY & CO.
708 Boyd Bldg. Phone 23 725

:: צו פארקויפן ::

FOR SALE

אויסערגעוויינלאכער סנעפ

א 8 רום נייע פולי מאָדערן הויז אין איסט פון מיין סטריט, אוק פלארס דאונסטערס און אפסטערס, שיינע עלעקטרישע פיקס־טשורס. פרענטש טירן. פארטיק אריינצו־ציכן באלד. פריין $4.000. מוז באלד פארקויפט ווערן.

א 8 רום סטאקא הויז אין מאקריי עווע. איסט פון מיין סטריט. גרויסע ליכטיקע צימערן, אוק אנדערש דאונסטערס און אפסטערס. פייער פליים, סאן רום, הייסע וואסער באהייצונג, גאראדזש, 50 פוס לאט. קאסט $15.000 צו בויען. פריין — $8.000. א גרויסע מציאה.

סווייטס צו פארהערענט אין פארשיידענע אפארטמענטס אין דער נארט ענד.

אינשורענס פאר אלערליי עוועקן. געלט צו לייען אויף 6½ פראצענט.

Sheps Agencies Ltd.

804 מיין סטריט

טעלעפאנס 761 55 און 807 53

צו פארקויפן א קאנפעקשאנערי און אר־בעט קליידער סטאר לעבן די סי. ען. אר. שאפס, אויך א גראסערי סטאר. ביליק רענט. קעש טרייד. זיך ווענדן טעלעפאן 25 204.

סיל אויף ניי־מאשינען. $15 און העכער פאר גראנטירטע זיינער מאשינען. טע־לעפאנירט, שרייבט אדער קומט אין 300 נאטר דיים עווע., קאר. פרינצעס. טעלע־פאן 86 171.

20 אקער אויף פארטערדזש עווענוי, 7 מייל צו פארטערדזש אין מיין, איינגאנצן קולטי־ווירט. וועלן אוועקשטעלן געביידעס. טערמס אראנזשירט.

לענקסדאון עווענוי איסט, 6 רומס, נור־טיקן זיך אין ריפעירס, סנעפ. $1.800.

GIBBS & McCREA
417 Somerset Blk. Phone 29 439

אלפרעד עווענוי, א באקוועמע 3 רום אויינונג, אין ערשט קלאסיקן צושטאנד. פאסיק פאר א פאר פאלק, פריין בלויז $1.800.

באראוס עווענוי, 8 רום פולי מאָדערן הויז, 2 בלאק פון מיין סט., האדרוואוד פלארס. הייסע וואסער באהייצונג, מוז פארקויפט ווערן דעם מאנאט. עס איז דער גרעסטער בארגען אין שטאט פאר $4.900.

סטאר אן 4 רום וואוינונג אויף גוטן נארט ענד פארבער, מיט סטייבל. א פלאץ צו מאכן א לעבן. פריין בלויז $2.500. אויף לייכטע טערמינען.

אויב איר ווילט א הויז, זעט

ח. פערלמאן און נ. זעלטשען

MUTUAL AGENCIES
796 Main Street Phone 51 000

:: צו פארענטן ::

FOR RENT

א גרויסער, שיינער צימער צו פארענטן, געפיירנישט. (אויב פארלאנגט, צוזאמען מיט באדד). טעלעפאנירט 51 652 נאך 6 אונט.

:: שטעלע פארלאנגט ::

SITUATION WANTED

בלויז פאר דער שטאט וואנקאווער

אויב איר קאנט אונטערגעבן א פאר שטונ־דען א טאג, און איר זייט א גוטער סיילס־מאן, האבן מיר פאר אייך א גוטן אנבאט. שרייבט צו דאס אידישע וואָרט באקס נומער 8347.

א קלערק און גוטער סיילסמאן, מיט פולע עקספיריענס פארלאנגט א שטעלע אין א קאנטרי דזשענעראל סטאר. ווייליק צו גיין פאר א פראוו אויף א מאנאט צייט. אויב ביידע פארטעס וועלן זיין צופריד, וועלן מיר רייד־ן ווענן ווייטערשטן. זיך ווענדן צו דאס אידישע וואָרט באקס 8684.

פארלאנגט א דזשאב אין קאנטרי סטאר, ניט לאנג פון יוראפ. קאן גוט לערנען מיט קינדער. ווייליק צו ארבעטן אין סטאר און לערנען מיט קינדער פאר קליינעס גע־האלט. זיך ווענדן צו

JOE LERNER
2607 Dewdney Ave., Regina, Sask.

צו פארקויפן. שעמראק באטלינג וואָרקס. מעריסין העט, אלטא. א שטעטל פון ארום 9 טויזנט. קיין אנדער באטלער אין שטע־טל. א גוט באצאלטע ביזנעס, גוטע אור־זאך פאר פארקויפן. דער קויפער קאן עס איבערנעמען דעם ערשטן אוגוסט. זיך ווענדן צו

SHAMROCK BOTTLING WORKS
MEDICINE HAT, ALTA.